

NUMERO 2 · DESEMBRE 2001

PREU 4,20 Euros

ELS OFICIS TRADICIONALS DEL BOSC AL MONTNEGRE I AL CORREDOR

El Montnegre a la segona dècada del Segle XX **Joan Portals i Martí**

Massís del Montnegre. Canvi Global (II) **Martí Boada**

Garrigues, brolles i bardisses **Oriol de Bolós**

Foto Portada:

Una colla pelant un suro de Ca l'Àrabia de Montnegre a començaments del segle XX.

1 EDITORIAL

2 MONOGRÀFIC

Els oficis tradicionals del bosc al Montnegre i el Corredor

9 El Montnegre a la segona dècada del segle XX: dues visions complementàries

14 Massís del Montnegre. Canvi Global (II)

19 La vegetació i el paisatge del Montnegre i dels seus voltants (II)

26 FITXES

MÀSIA: Can Ginestar

FAUNA: Fagina
Salamandra

ARBRES MONUMENTALS: El Roure de Santa Maria de Montnegre
L'Alzina grossa de Ca l'Alzina

FLORA: La surera
El bruc

34 GENT DE MUNTANYA:

Josep Clapés Masnou. Pastor, pagès i carboner

37 INDRETS I CAMINS:

CAMINS DEL TEMPS D'ANAR A PEU

De Canet a Vallgorguina per Pedracastell, St. Iscle, Can Bruguera i Cal Paraire.

44 MISCELLÀNIA

El carlet, un bolet tradicional

Resum meteorològic Gener-Octubre de 2001

Notícies

L'Aulet. La revista del Montnegre i del Corredor

Consell de redacció: Ricard Estrada, Josep Maria Tusell, Josep Maria Panareda, Adela Gener, Josep Maria Saurí, Xavier Alfaras.

Disseny i maquetació:

Jordi Rabascall i Carme Puche

Correcció textos:

Roser Calvet

Fotografies:

Quim Reberté, Argi Ferrero

Il·lustracions:

Carles Puche, Xavier Puntés

Fotolits i impressió: IMGESA, febrer 2002

Dipòsit legal: B-25599-01

ÈPOCA DE VISITANTS

Quan la platja deixa d'exercir el seu reclam, els visitants de la muntanya es multipliquen. Durant la tardor, els grups d'excursionistes –a peu o motoritzats– són molt més nombrosos que a cap altra època de l'any, els caçadors comencen la temporada i els boletaires i recollidors de castanyes baten el bosc tant si l'estació els és propícia com si no.

La funció social de la natura es posa particularment de relleu aquests mesos: benvinguts els visitants respectuosos i interessats de debò en el Montnegre i el Corredor. Una de les missions de L'Aulet és donar a conèixer millor aquest espai i, per tant, contribuir a eixamplar l'atractiu que actualment ja té per a molts visitants. Aquesta missió, però, no ens pot fer oblidar les mancances que hi trobem.

En primer lloc, ens hem de referir a l'absència d'ordenació de les vies de circulació per a la muntanya. L'any 1995, el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei d'accés al medi natural, desenvolupada posteriorment per un decret de 1998. Aquesta llei, fruit en part del debat posterior als incendis del 1994, i a la qual tots els grups parlamentaris van donar suport, abordava el problema que representa l'ús indiscriminat de camins rurals per a tota mena de vehicles. Erosió, contaminació acústica, perill de foc, risc per als caminants, invasió d'espais privats... són algunes de les manifestacions d'aquest problema. Però aquestes disposicions no s'han posat en pràctica, estan pendents de l'elaboració d'un inventari de camins que hauria d'aclarir la naturalesa dels que hi ha, però que no es du a terme perquè la Generalitat no hi ha posat els mitjans necessaris. Per què? No ho sabem, però en tot cas no pas per la magnitud de la despesa que representaria.

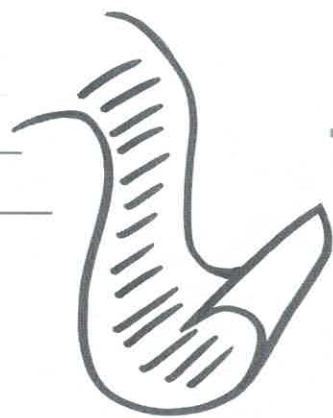
En segon lloc, cal fer un esforç en la gestió del territori perquè, d'una banda, es condueixi adequadament l'aflux de visitants i, de l'altra, es creïn mecanismes que facin que es tradueixi en una aportació positiva per a aquest espai. Entre els primers, cal esmentar la senyalització dels camins, la creació de punts d'informació a les entrades principals de l'espai, la vigilància efectiva sobre vehicles infractors, etc. Entre els segons, el foment de l'agroturisme i dels recursos d'interpretació de la natura per tal de discriminar positivament els visitants a favor –com dèiem al principi– dels que estan interessats de debò en el Montnegre i el Corredor.

ASSOCIACIÓ DE PROPIETARIS
DEL MONTNEGRE I CORREDOR

Editat per:

Associació de Propietaris
del Montnegre i Corredor
Carrer Major, 189 SANT CELONI

EMILI GAROLERA
JOSEP Mª TUSELL
Il·lustracions:
CARLES PUCHE

ELS OFICIS TRADICIONALS DEL BOSC AL MONTNEGRE I EL CORREDOR

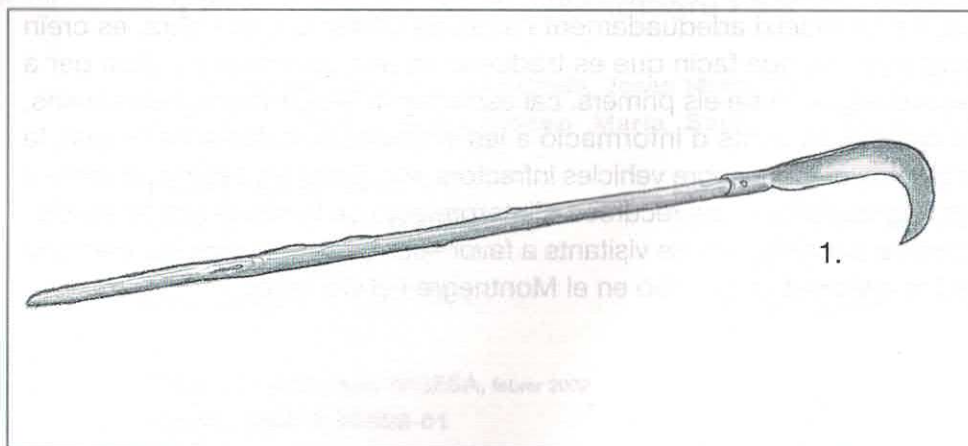
Els oficis dels nostres boscos, alguns perduts, altres transformats, han donat lloc a un valuós patrimoni etnològic que cal conèixer i valorar adequadament.

Actualment, hi ha molts oficis tradicionals del bosc que o bé s'han perdut o bé s'han modificat i transformat. Tothom sap que les feines de bosc es caracteritzen per la seva duresa, però també per la seva capacitat de recompensar, a qui les fa, amb el gaudir d'uns espais naturals tan suggestius com són les nostres muntanyes i boscos.

Molts dels productes que antigament produïa el bosc d'alguna manera o altra han estat substituïts actualment per materials moderns, i això ha provocat que siguin productes sense un mercat que els ofereixi prou garanties de rendibilitat. En conseqüència, s'ha perdut el producte natural i el *savoir faire* dels bosquerols i de la gent que, ara fa uns quants anys, vivia i treballava del bosc i per al bosc. Altres productes que encara tenen un mercat i que s'exploten han patit un procés de modernització important per tal d'adequar-ne l'explotació als temps actuals i d'aconseguir-ne la rendibilitat necessària per a una gestió sostenible.

Carbó i carboners

Així doncs, entre aquests oficis tradicionals trobem els carboners. Com molt bé indica el seu nom, els carboners eren les persones que es dedicaven a fer carbó d'alzina, faig o roure i que després s'utilitzava sobretot a les cuines de les llars dels pobles veïns. El carboneig era una activitat àmpliament

1. El dall és una eina d'utilitat universal a bosc: estassar, esporgar, fer llenya... Tot i que substituït avui parcialment per la desbrossadora, és encara plenament vigent.

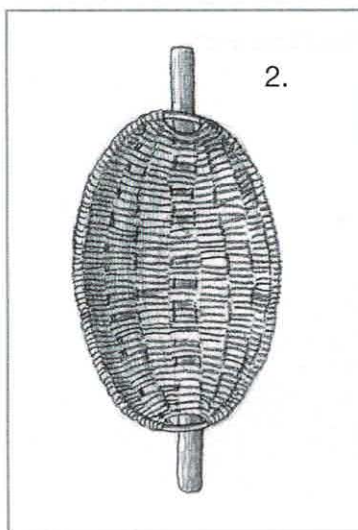
exercida a la muntanya del Montnegre i del Corredor, tal com ho demostra la gran quantitat de places carboneres que encara avui dia es poden trobar i diferenciar a l'interior dels aulets d'aquesta muntanya. Els carboners instal·laven la pila carbonera –nom que rebia l'acumulació de fusta d'alzina o d'altres espècies– a l'interior dels aulets o en altres formacions boscoses, per estar ben a prop de la seva matèria prima, la llenya.

Pila de carbó ja preparada sobre la Font de Llorar el setembre de 1.945. Foto treta del llibre de Pere Montserrat "Flora de la Cordillera Litoral Catalana".

Al costat de la pila, que s'instal·lava en un lloc planer, s'hi construïa la barraca on vivien els carboners durant el procés d'elaboració del carbó, ja que requeria una constant vigilància i control del procés de cocció de la pila. Aquesta barraca constava d'una biga travessera, anomenada *biga comunera* o *comunera*, la qual per un extrem s'aguantava amb l'ajuda de dos puntals en forma de "V" invertida i per l'altre extrem s'enterrava a terra. Per constituir les parets es feien servir les *costelles*, pals més o menys rectes, que seguien la mateixa orientació que els puntals de la porta i que es recobrien de branques d'alzina o faig (segons la llenya que s'emprava per a la pila carbonera) amb el seu fullam i, per acabar de fer el tancament, es recobria de terra. A l'interior de la barraca, s'hi dipositava palla amb la idea de fer-la una mica més confortable. La barraca es mantenia muntada durant tota la campanya, que normalment arribava a cobrir una superfície d'unes 4 Ha. Després, acabada la campanya, es cercava un altre indret idoni per a la instal·lació de la plaça carbonera. Estava estipulat que les llenyes que formaven la barraca, és a dir, la *biga comunera* i les *costelles* se les podien quedar els mateixos carboners per al seu consum propi, com a llenya o fusta.

El procés de cocció podia durar, segons el tipus de llenya, i si era verda o seca, de 15 dies a 3 setmanes. Per exemple, una pila de fusta d'alzina durava més temps que una pila de fusta de faig. Els carboners feien la pila disposant els troncs verticalment i ben compactes. Un cop acabada, l'en-

El procés de cocció d'una pila de carbó podia durar, segons el tipus de llenya, i si era verda o seca, de 15 dies a 3 setmanes.

2. L'enterradora era un estri de vimet que servia per a cobrir de terra-enterrar-la pila carbonera.

terraven amb el *fagell*, que és la terra cremada d'antigues piles carboneres, per tal d'evitar l'entrada d'oxigen pels costats. En una plaça nova, la terra no oferia tan bones condicions a causa de les diferents característiques de porositat i estabilitat que té la terra ja cremada en anteriors ocasions. La pila tenia diferents forats al voltant per fer la combustió lenta, i un forat central. L'instint dels carboners era essencial per dominar la combustió de la llenya, mitjançant l'obertura i tancament dels forats, per tal d'assegurar-ne una combustió lenta i seguir el procés de formació del carbó. La pila carbonera s'alimentava pel forat central amb la *bitllada* o *bitlla*, que és una peça de fusta petita i encesa prèviament.

Un cop acabada la cocció, s'estenia el carbó, primer la capa més somera i després la resta de la pila. Aquesta diferència s'establia per separar les dues qualitats de carbó que es produïen. La primera capa era la de més bona qualitat, i la segona, al tenir barrejades brases de la *bitllada*, tenia una qualitat menor. Una vegada el carbó era fred, amb unes forques omplien les sàrries o sarrions, cada una amb un pes de 60 a 65 kg (amb l'excepció de la zona d'Arbúcies, on tenien un pes de 67,5 kg), i que es pesaven amb una romana. El matxo baixava dues sàrries fins al poble més proper o fins al dipòsit. Abans, però, el *rebedor*, que era la persona que havia comprat el carbó, anava fins a la plaça carbonera per controlar-ne el pes i l'*emba-laiar*, el procés de lligar les sàrries. A la zona del Montnegre i el Corredor, com en la majoria de les zones amb sòls àcids, la sàrria *s'enginestava*, és a dir, s'hi posava ginesta, una espècie típica d'aquest tipus de sòls que, per la particularitat que no deixa caure la fulla, era idònia, ja que d'aquesta manera no generava impureses en el carbó. Altres vegades s'emprava el bruc, que tot i que li cau la fulla, aquesta és molt més petita que les d'altres espècies utilitzades, com el faig, el roure, el boix i l'alzina, i no embruta tant el carbó.

La producció de carbó es caracteritzava per ser molt estacional, concentrada a la primavera principalment perquè era l'època en què hi havia una gran disponibilitat de branques procedents de les podes d'hivern, i perquè s'aprofitava la saó de la terra per poder tapar les piles. Llavors era força normal que els negocients quedessin desbordats i s'hagués de guardar el carbó fins que es pogués vendre. Per conservar-lo, es feia una *mesa*, que és una pila cònica de carbó coberta amb branques de ginesta i normalment tapada amb terra, i s'esperava fins després de l'estiu, època en què el consum s'incrementava especialment. En algun lloc hi podia arribar a haver un magatzem regulador del carbó, per poder-lo servir en èpoques en què no se'n podia produir.

El transport de les sàrries es feia amb matxo, que carregava dues sàrries, fet que s'anomenava *càrrega*. Així doncs, una càrrega eren uns 125 kg, i 8 càrregues equivalen a 1 tonelada. Respecte al pes, cal tenir present que el carbó calent pesa menys que el fred, ja que aquest capta humitat i, per tant, pes. En aquells temps, es preferia el carbó d'alzina, ja que amb menys volum tenia més pes, i això evitava problemes d'espai a les sàrries per arribar a la càrrega. Tots aquests aspectes ja eren coneguts en aquell temps per la gent que feia carbó, que sovint anava voltant per diferents muntanyes properes, com el Montseny i el Montnegre i el Corredor.

Carreters i corbaires

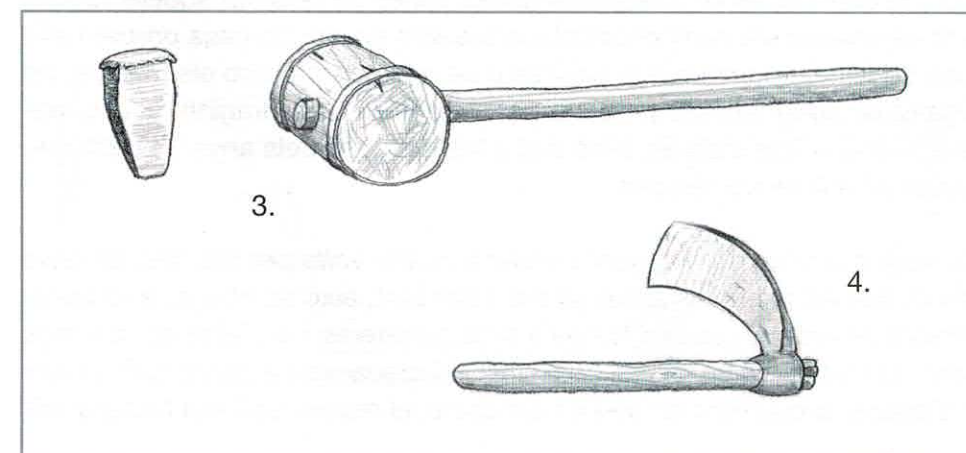
Un altre ofici tradicional del bosc que s'ha perdut és el de carreter i el de corbaire. Aquests bosquerols o treballadors forestals triaven la millor fusta d'alzina per fer les rodes de carro. Tallaven els troncs d'alzina en diferents peces d'una mida de 4 pams (avui dia diríem uns 80 cm), que s'anomenaven *turells*. A partir d'aquí, els matxos portaven aquests *turells* cap a les serradores, on feien les corbes de les fustes més tortes, i els raigs de les peces més rectes. Per això aquesta fusta també rebia el nom de raig i corba. El primer pas abans de fer els raigs i corbes és el d'estellar els *turells* amb els tascons. Després es poleixen una mica les diferents cares de cada peça, procés que rebia el nom de *desbastar*. Un cop acabat aquest procés, el carreter ho polia o desbastava definitivament i muntava el perímetre i els radis de les rodes de carro. Originalment aquesta feina es feia a bosc: al mateix lloc on es tallaven els *turells* es treballaven els raigs i les corbes. No va ser fins més tard que hom portava amb els matxos aquestes peces de fusta fins al taller on es partien amb una serra mecànica. Ja cap als darrers dies d'aquest ofici, la feina del corbaire fou suprimida i el carreter ja feia tot el procés amb una serra. De vegades, eren el corbaire i el carreter les persones que feien els braços dels carros, especialment amb fusta de freixe i faig, tot i que també eren apreciats els braços d'acàcia i om.

Una colla de carboners a la finca de Can Xifré, cap a començaments dels anys 30. (Fotografia gentilesa de la família Mora)

Els quadrejadors

Els quadrejadors eren les persones que tallaven els arbres a bosc. Un cop tallats, els feien les cares, és a dir, amb una destal feien les 4 cares del tronc de faig o freixe i així el tronc ja estava a punt per serrar. Per serrar els troncs, operació que es feia al bosc mateix, s'utilitzava una *pollina* disposada de la mateixa manera que quan es volia muntar una barraca. Un cop el tronc era a dalt, l'home més jove i valent hi pujava a sobre i, amb l'ajuda de dos homes que quedaven a terra, anaven serrant el tronc. Aquests treballadors eren els més ben pagats, ja que deien que es tractava de la feina més pesada i dura.

3. Massa i tascó. Amb els tascons s'esberlava o estellava la fusta per al posterior treball, com era el cas dels *turells* per a fer els raigs i corbes de les rodes de carro.

4. L'aixa girada, de fulla corba, servia per a tallar o desgruixar la fusta donant-li forma cònca.

**Els quadrejadors
eren les perso-
nes que tallaven
els arbres a
bosc: en feien les
4 cares i els
serraven.**

Els quadrejadors en particular, però la majoria de treballadors forestals d'aquell temps, menjaven molt, tot i que cal tenir en compte que calia pujar el menjar a coll i anaven a peu fins al paratge on es feien les feines. S'alimentaven a base de porc, sobretot cansalada, botifarra... i ho acompanyaven amb fesols i que no hi faltés la botellola amb un bon vi. Passaven tota la setmana a bosc, instal·lats a la barraca de bosquerol, perquè les distàncies i el mitjà de transport, a peu i de vegades amb els matxos, no permetien fer el desplaçament cada dia.

Els quadrejadors descrivien els troncs dels arbres segons la seva dimensió i basant-se en la càrrega d'un matxo. Així doncs, per cada volt o viatge, el matxo portava una càrrega. Cada càrrega es dividia en 12 totxos. Així, un tronc molt gran es deia que tenia 12 totxos o 1 càrrega, i se l'anomenava amb el número 1 o amb la paraula as. En canvi, un tronc petit s'anomenava amb el número 12 (el més petit), era el que tenia un totxo i en feien falta 12 per tenir una càrrega del matxo. D'aquesta manera, les equivalències que es feien servir eren les següents:

CÀRREGA D'UN MATXO SEGONS LA DIMENSÍO DELS TRONCS

Nom del Tronc	Núm. de totxos
1	12
2	6
3	4
4	3
6	2
8	1.5
12	1

Matxo carregat
12 totxos

Una activitat fonamental: els traginers

Un altre dels oficis desapareguts en la seva forma tradicional és el de traginer. Aquesta era una feina fonamental, ja que era el mitjà de transport dels productes que oferia i s'elaboraben al bosc fins als pobles i viles, on hi havia el mercat de consum. El traginer era una persona que vivia al poble; aquesta feina li permetia anar gran part dels dies a casa, i no calia que es quedés a la barraca, tal com requerien altres feines de bosc en aquells temps. Si la campanya era lluny del poble, s'estaven en alguna casa propera a la zona de feina, i dormien a la pallissa o bé a la quadra amb els matxos, on hi havia un catre de palla preparat per al traginer. Cada traginer acostumava a tenir uns tres matxos, però cap a les dècades dels anys 50 o 60, van passar a tenir-ne només dos.

Els traginers feien normalment de tres a quatre volts per dia, fins als anys 50-60, que en feien fins a deu al dia, i per tant, això va obligar a reduir el nombre de matxos, ja que hi havia més carreteres i el viatge es feia més ràpid. El matxo era un animal dòcil, fruit del creuament d'una euga i un ase. Si d'aquest creuament en sortia un mascle, el matxo, se'l feia treballar als

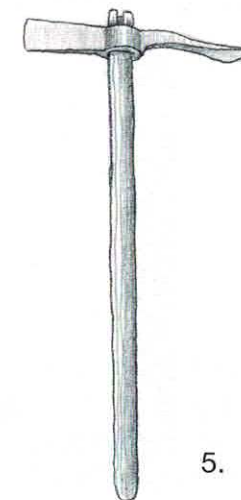
bosc, per transportar les sàrries de carbó, les barres de fusta o els rodells. En canvi, si en sortia una femella, la mula, s'utilitzava per llaurar o per tragar el carro. Les mules tenien fama de donar guites, llavors es deia que les mules eren *guitanes*.

Ja en aquell temps, un matxo podia costar prop de 15.000 pessetes. Per aquest preu es podia trobar un animal jove, de tres o quatre anys, edat en què ja podien començar a treballar (en edats més primerenques, es deia que eren massa tendres) i fins als 14-15 anys podien treballar si no hi havia cap contratemps. Els matxos també rebien un nom segons el color del seu pelatge. Per exemple, un matxo de color blanc i moreno sovint s'anomenava *tordillo*. A un altre de colors rogencs se'l coneixia com a *baio* o *vermellot*. Els *castanys* eren els de color marró o beix, i els *galants* eren els matxos presumits.

Antigament, quan es produïen llargues llevantades i de tant en tant alguna nevada, els traginers tenien feina amb els matxos. Aquests animals no aguantaven més de 6-8 dies tancats a la cort i de seguida es posaven nerviosos. Per tant se'ls havia de treure a passejar, per esbravar-los i cansar-los. Si després del passeig entraven a la cort mullats se'ls havia de raspallar per eixugar-los per tal d'evitar que es posessin malalts, ja que eren animals una mica delicats. A la mateixa cort hi havia el *catre* on dormia el traginer, per si durant la nit li succeïa alguna cosa al matxo. També hi havia la pastera, on feien la barreja de tot el gra que menjaven (molta garrofa i cereal). La base era la garrofa, ja que porta molta energia, i la barrajaven amb palla i alfals.

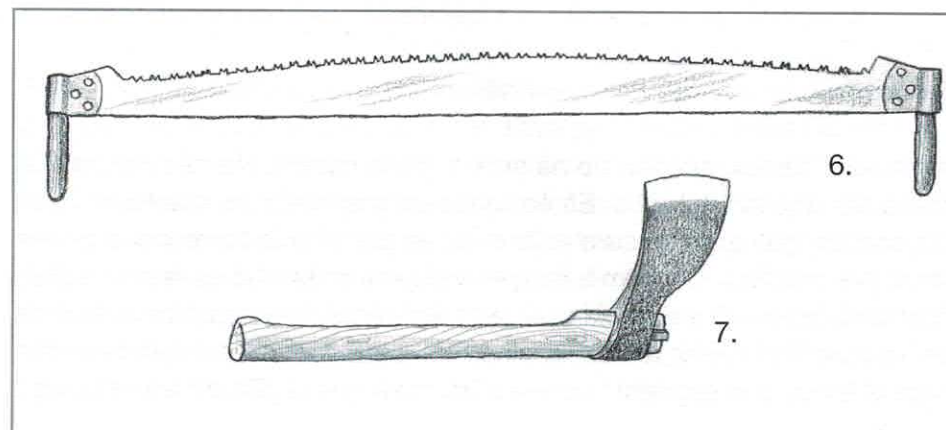
L'arrencada de soques

Una feina que avui dia es fa, encara que ben minoritàriament, és la d'arrencar bosc. En èpoques en què el carbó tenia un valor molt alt, igual que la llenya, en moltes finques d'aquestes muntanyes hi havia colles de treballadors que es dedicaven a arrencar soques de bruc, arboç, i fins i tot, en alguna època, a causa del poc valor del suro, es van dedicar a arrencar les alzines sureres per aprofitar-ne tot el suro per a trituració, i sobretot la llenya que en sortia. Utilitzaven el magall, una eina típica i desenvolupada específicament per arrencar soques. L'arboç anava tot per a carbó i una part per a llenya. Les soques de bruc, un bon producte forestal, s'utilitzaven per fer pipes. Les soques de bruc tenien mala fama perquè espurnejaven, i es preferien sobretot per a pipes; les soques d'arboç, en canvi, eren de bones característiques per ser cremades com a llenya. Les colles arrencaven –sovint de franc a canvi de llenya, carbó i soques de bruc–

5.

5. El magall serveix per a arrencar la terra dura. Era –i és– utilitzat a bosc en múltiples circumstàncies, com la d'arrencar soques.

6.

7.

6. Un xerrac de dos, perquè es manejava entre dues persones per a serrar els buscalls més gruixuts.

7. Destral catalana. Amb la destrà grossa s'aterrava l'arbre. Un cop a terra s'esbrancava amb la petita.

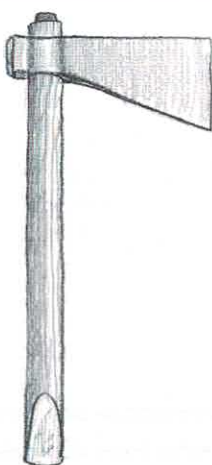
8.

8. Els bastons per a fer rodells es polien amb el contell, de fulla metàl·lica i doble mànec.

Ambient d'una perxada en plena activitat entre Santa Maria i el Pla de la Tanyada l'abril del 1.947. Foto treta del llibre de Pere Montserrat "Flora de la Cordillera Litoral Catalana"

9.

9. La destal de pelar: s'usa amb una sola mà, i l'extrem del mànec acaba amb un llançat cuneiforme per a introduir-se entre la pela i la planta, fent-la servir de palanca.

sobretot en suredes per tal d'aclarir el sotabosc. També s'arrencaven soques d'alzina i roure del bell mig de les suredes per tal de protegir-les. Aquesta actuació feia la funció de cavada i la sureda prenia molta més ufana.

Els rodets

D'entre molts altres oficis que no hem anomenat, i que o bé s'han modificat o bé han desaparegut, no ens podíem oblidar dels rodets. Aquestes persones eren les encarregades de fer els *rodells*, i en aquells temps eren coneguts per ser els més innovadors i revolucionaris, ja que van ser els primers treballadors forestals a formar un sindicat de treballadors, i curiosament ningú no hi volia tractar.

Obrien pel mig un bastó de castanyer fent-ne dues meitats amb una destal o un tallant. Polien la part interior de cada meitat amb una fulla metàl·lica de doble mànec en la seva part interior. Aquest procés es feia amb l'ajut d'una petita pollina amb la qual aguantaven el bastó i pelaven ara un cap i després l'altre. Un cop pelats, dipositaven les meitats dels bastons al voltant d'uns motllos més o menys grans segons cada necessitat. Unien els caps dels bastons i els lligaven amb la mateixa pela de l'escorça del castanyer. Un cop acabats, es feien servir com a envàs per al transport, sobretot per al raïm, botes i cercles de botes de vi, arengades, etc. També feien paquets de bastons partits per la meitat que baixaven als pobles i s'empraven per a altres utilitats que no requerien que fos rodó.

Les suredes

El tractament de les suredes no ha sofert grans canvis. Només ha canviat l'estima per aquests boscos. En èpoques de gran valor es mantenia i cuidava, mentre que quan el suro valia poc, es practicava l'arrencada de les sureres per aprofitar-les com a llenya. Antigament també es feia el ratllat, potser amb menys freqüència que en l'actualitat, i es practicava amb la mateixa destal de pelar, la destal clàssica. El rusquer es feia quan es volia vendre el suro l'any següent i no era altra cosa que la pila de les rusques.

EL MONTNEGRE A LA SEGONA DÈCADA DEL SEGLE XX: DUES VISIONS COMPLEMENTÀRIES

Joan Portals i Martí

Per conèixer una època determinada del passat de qualsevol indret, són diverses les fonts a les quals podem recórrer. Més enllà de la pròpia memòria i del testimoni oral del seus habitants (si és que en queden), hem d'intentar interpretar la documentació que s'hagi conservat, tant pública com privada, per mirar d'establir quin era el marc jurídic, polític, econòmic i social que condicionava la vida i, per tant, la història, d'aquella gent.

De vegades, però, tenim la sort de descobrir testimonis i documentació excepcionals que (sovint sense pretendre-ho) aporten molta més informació que la paperassa que podem localitzar als arxius municipals i parroquials, i que per a l'investigador es converteixen automàticament en un regal extraordinari. És el cas del Montnegre i la dècada dels anys vint del segle passat.

En circumstàncies habituals, una bona font d'informació d'aquesta època és el padró d'habitants confeccionat a principis de la dècada, concretament l'any 1921, i que es conserva a l'Arxiu Municipal de Sant Celoni. Però com dèiem, de vegades apareixen regals inesperats: en aquest cas, una novel·la escrita l'any 1925 pel doctor Josep Roig i Raventós, titulada precisament *Montnegre*. Tot i que no va passar als llocs d'honor de la literatura catalana, sí que ens aporta una detalladíssima informació sobre com era la vida en aquella zona, una informació que els documents oficials (padrons, testaments, actes notariais, etc.) no acostumen a tenir en compte, entre d'altres raons, perquè no és la seva funció.

En el pròleg, l'autor parla de la novel·la com d'«una narració sense protagonista, millor dit, el protagonista és la muntanya», i confessa també que havia procurat documentar-se tant com li havia estat possible, i que havia fet nombroses recerques que li costaren «moltes fatigues, soledades i amargors». En aquest sentit, sabem que la redacció de *Montnegre* es va veure molt facilitada per l'ajuda que li va brindar l'aleshores rector de Sant Martí, Mn. Joan Fortuny, en forma d'unes extenses notes manuscrites que sortosament encara avui es conserven a la Biblioteca de Catalunya.

És ben cert que una obra literària difícilment pot ser una font històrica fiable, però en aquesta novel·la i en la seva gènesi (les notes del rector), hi concorren uns elements que, ni que sigui parcialment, contradiuen aquesta opinió. Es tracta, doncs, d'un instrument molt valuós que permet conèixer de primera mà els costums, les tradicions, els personatges i, en definitiva, la vida que bategava en aquell món de masies disseminades entre camps i boscos, informació molt més àmplia que la que qualsevol padró ens podria facilitar i que, en part, va ser recollida pel novel·lista en el seu text.

La vida a Montnegre els anys vint del segle passat no diferia substancialment de la que havia estat tradicional a la muntanya durant els segles anteriors, però es començaven a manifestar els símptomes del despoblament que s'ha consumat els darrers quaranta anys. L'article contrasta les dades del padró municipal de 1.921 amb les descripcions coetànies del rector de la parròquia de Sant Martí.

El 1921 vivien a El padró i la novel·la: dues fonts complementàries

**Montnegre 71
persones, mentre
que al veïnat de
Fuirosos n'hi
habitaven 94**

**Les festes, tra-
dicions i aplecs
eren importants
des del punt de
vista religiós,
però, sobretot,**

**eren una mostra
de la cohesió
social d'aquella
comunitat.**

Sens dubte, la informació que ens facilita el padró és d'un gran valor. Des del punt de vista quantitatiu, per exemple, podem saber que el 1921 vivien a Montnegre 71 persones, mentre que al veïnat de Fuirosos n'hi habitaven 94 i al nucli més urbà del terme, La Batllòria, n'hi residien 221. En tots els casos es tractava de persones censades amb residència permanent; aquest padró no parla, però, de transeünts, tal com havien fet padrons anteriors, concretament el de 1897, estudiat per Josep M. Abril en un interessant treball publicat al núm. 8 de la revista Lauro de Granollers, que tractava dels carboners forans que feien campanyes a Montnegre.

Aquestes xifres ens indueixen a una primera reflexió: ens trobem davant dels primers símptomes de despoblament de la muntanya, ja que el nombre d'habitants està en fase clarament descendent si comparem aquestes dades amb les de censos anteriors. Així, l'any 1877 es registraven 121 persones a Montnegre i 176 a Fuirosos, mentre que només deu anys abans del padró de 1921, el 1911, els habitants de Montnegre eren 84 i els de Fuirosos 114.

I podem deduir també que aquesta disminució de població anava lligada a la crisi que començava a afectar les activitats forestals i, en especial, el carboneig en el període comprès entre l'acabament de la Primera Guerra Mundial i el començament de la Guerra Civil espanyola.

Entre altres dades que també podem extreure del padró que comentem, hi ha el nom de les cases que estaven habitades, amb els seus estadants i la relació (familiar o de treball) que mantenien amb el cap de família. Vegem-ne un breu resum. A Fuirosos, les 94 persones que hi vivien es distribuïen entre les cases següents: ca l'Arabia (9), can Diego (5), can Terrades (8), can Vernenc (3), can Mainou del Serrat (6), can Mainou (barri, 8), can Mas, (amos, 2), can Mas (masovers, 4), ca l'Oller (6), mas de l'Oller (7), forn de ca l'Oller (3), mas Veí (4), can Puig (8), can Bac (6), cal Menut (2), can Torres (2), can Riera (amos, 6), can Riera (masovers, 5).

Pel que fa a Montnegre, el document ens diu que en aquell moment estaven habitades: can Ginestar (3), la Rectoria (4), mas Auladell (5), estadants del mas Auladell (4 i 3), can Preses (7), can Joan de l'Om (9), cal Toni (7), cal Sidro (5), Vilarrassa (2), can Mainou (4), can Bosses (4), cal noi Arabia (4), el veí de l'Arabia (4), can Crous (6), amb un total de 71 persones censades.

Després d'aquest ball de xifres, sens dubte bàsiques per conèixer i entendre la història i la vida d'aquest indret, les notes facilitades per Mn. Fortuny per ajudar el doctor Roig a escriure la novel·la esdevenen un complement magnífic. Diguem-ne que insuflen de vida el que fins al moment han estat només uns habitants convertits en fredes estadístiques.

Així, la primera part de les notes de Mn. Fortuny ens parla, amb un llenguatge viu i planer, de la vida social i religiosa d'uns feligresos que coneixia bé després de set anys d'estada a Montnegre. En aquestes planes el mossèn ens «retrata» tradicions i festes, com les caramelles, els aplecs de Santa Maria i de Sant Roc, la rodella o la Festa Major. També hi trobem activitats diverses, com la cacera i, sobretot, comentaris precisos en relació

amb la manera que tenia aquella gent d'enfocar circumstàncies i esdeveniments clau en la seva vida, com els bateigs, els casaments, les malalties i la mateixa mort. És interessant també la llarga llista de supersticions que condicionaven la seva manera d'actuar diàriament. Algunes d'aquestes són recollides per l'autor de la novel·la, com per exemple: per guarir la trenadura fan la corretgeta a un arbre i posen una roba al tros de soca que queda sense escorça; si l'arbre mor, el trencat es cura. O aquesta altra: per guarir el mal de ventre, reciten una oració que acaba així: «com que el mal de ventre de... aviat serà curat, digues un Parenostre a la Santíssima Trinitat».

I la majoria d'aquestes festes, tradicions i activitats apareixeran en la novel·la, que en un o altre moment es referirà, per exemple, a les batudes del senglar, a la caça de la guilla, a algunes de les moltes supersticions i també a aquells aplecs que eren importants des del punt de vista religiós, però, sobretot, de cohesió social d'aquella comunitat. D'aquesta manera, doncs, descobrim com vivien les tres persones que estaven a can Ginestar, les set de can Preses o les sis de can Crous que ens detallava el padró.

Més padró i més literatura: més Història

El padró no és massa explícit en relació amb els oficis d'aquesta gent, i es limita a dir si són «propietario», «labrador», «jornalero» o «trabajador del bosque». De propietaris, n'hi havia únicament dos, que vivien amb caràcter permanent a Fuirosos: Joaquim Oller (ca l'Oller) i Josep Riera (can Riera). A Montnegre no n'hi vivia cap, cosa que indica que molts dels propietaris havien traslladat ja la seva residència fora de la muntanya, generalment a les mansions que havien fet edificar a finals de segle XIX a Sant Celoni.

L'església de Sant Cebrià de Fuirosos i el seu voltant l'any 1.924 amb la masia d'El Forn del Vidre amb el seu paller a primer terme.

La gran majoria de caps de casa són qualificats de «labradores», és a dir, devien ser masovers (13 a Fuirosos i 12 a Montnegre), mentre que només un és anomenat «jornalero» i dos «trabajadores del bosque», establerts a cal Diego i a cal Toni. En relació amb els oficis de la resta de la família, observem la presència de criats, servents o aprenents entre els fills dels treballadors del bosc o jornalers, i d'estudiants entre els fills dels propietaris.

Les notes de Mn. Fortuny i la novel·la Montnegre són de gran utilitat per continuar sabent més coses en aquesta sentit. Hi ha una llarga llista d'oficis amb què Mn. Fortuny explica les activitats de la seva feligresia, activitats basades fonamentalment en l'explotació del bosc per a carboners, talladors de bagues i botades, roders, peladors de suro, corbaires, collidors de castanyes i glans, bosquerols, ensarriadors... alguns dels quals aniran apareixent al llarg de la novel·la.

Un capítol a part mereixen, entre moltes altres qüestions, les desgràcies que sovint afligeixen aquella gent, que són «tantes com vulgueu malgrat el poc nombre de veïns», degudes sobretot a les dures condicions de vida i de treball d'alguns d'ells, com els tortosins que «fan carbó a preus baratíssims» i viuen al bosc en barraques amb la dona i els fills.

Tornem al padró. Una informació interessant que també ens proporciona és l'índex d'alfabetització de la població. A Fuirosos, 15 dels 18 caps de casa són analfabets, mentre que a Montnegre ho són el 50%. El document també ens ofereix notícia del lloc de naixement dels habitants. L'origen de la majoria dels caps de casa de Fuirosos cal cercar-lo en nuclis generalment molt propers (Breda, Arbúcies, Olzinelles, Campins, Ramió, Tordera, Hostalric...), contrastant amb els de Montnegre que són, amb molt poques excepcions, originaris del mateix lloc.

Més enllà d'aquesta informació burocràtica, les notes del rector que des-

Els masovers amb llurs fills i els mossos de Can Xifré a la dècada dels 30.

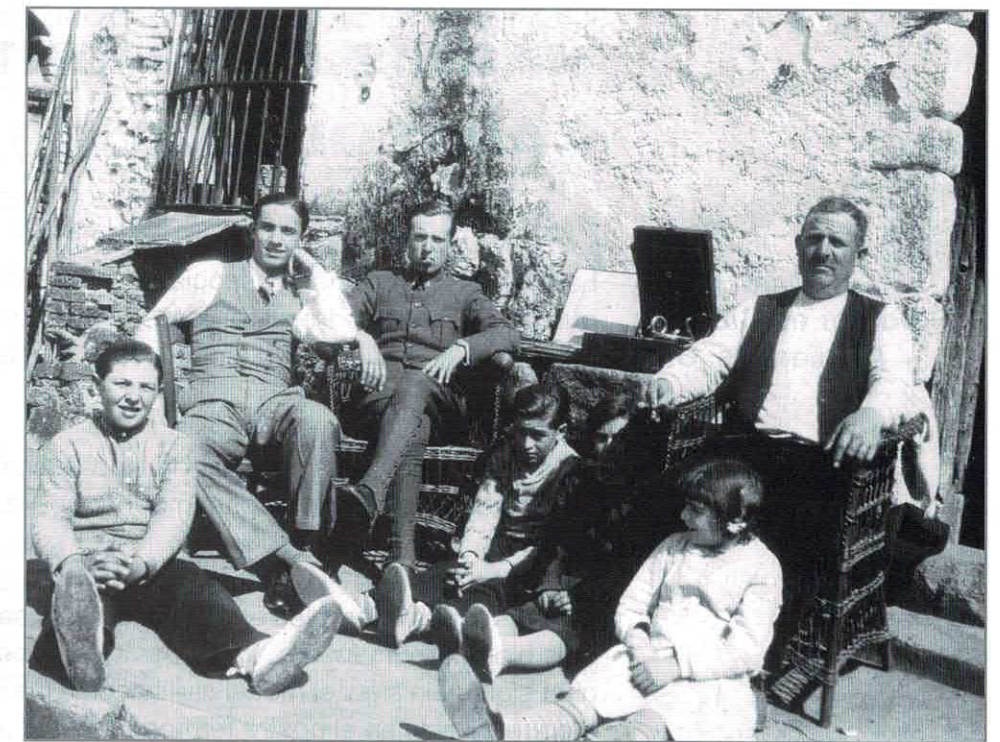
criuen la llista de personatges que es mouen pel Montnegre són més il·lustratives que la majoria de dades dels documents oficials, ja que són personatges vius, amb el seu ofici, amb les seves inquietuds i penes. Alguns d'ells, és clar, també tenen continuïtat en les pàgines de la novel·la.

En citarem només alguns que apareixen a les notes del rector: el Rossinyol, embriac de marca i bon carboner, vidu després de la mort de la seva dona, volia matar Déu... però quan estava serè tenia bon cor, era generós i sovint anava a missa. El Carreta, el millor roder dels voltants..., en Presas, fort masover i bon home..., la Rita, d'Arbúcies, que cuidava malalts..., la Murciana, que vingué a fer carbó amb els seus pares des de Múrcia..., el senyor Joan, ric però interessat..., la Vigatana, que fumava en pipa, menava la carreta de bous, caçava i feia carbó com un home..., l'Oreneta, que morí sol en una barraca menjat de peus i mans per les rates..., i per últim i per no allargar la llista, el senyor López, el mestre..., que predicava la repartidora i que és un personatge que apareix al padró (té 46 anys, és natural de Jaca i resideix a La Batllòria), a les notes que comentem i també a la novel·la en la figura del mestre ateu i revolucionari.

També alguns fets històrics, antics i més recents, són comentats sistemàticament pel rector, que fixa bàsicament l'atenció en la petita història de cada dia. En aquests fets, sovint hi barreja història i personatge. Cita, entre tants d'altres, la senyora Roseta, de can Ginestar que «estimava molt els pobres i cuidava els malalts i desgraciats»; el vell Auladell... i un antic rector, del qual no diu el nom, «molt ignorant, segons es veu en les partides i en els seus escrits i que feia jugar a cartes els traginers».

Més endavant afegeix una sèrie de frases, mots i expressions que tenen un interès que va més enllà del merament lingüístic i que són part d'un món avui pràcticament extingit. Algunes són aprofitades també per l'autor de la novel·la quan fa parlar alguns dels seus personatges tot dient, per exemple: «Per Sant Sever, faves a fer!», «d'això... d'allò...» o «no me n'havia atalaiat...».

En resum, tal com dèiem al principi d'aquest article, hem vist que és possible complementar la informació que ens facilita el padró de 1921 amb altres documents que podríem qualificar de fonts històriques indirectes, i que ens ajuden a traçar un esbós bastant més precís de la vida de la gent de Montnegre d'aquells anys ja llunyans de principis de segle XX. I que són fonts que no podem desaproveitar quan tenim la sort que ens cauen a les mans.

El propietari de Can Xifré Rossend Mora Sallés (a la dreta de la fotografia) amb els seus fills, d'esquerra a dreta, Rossend, Joan, Josep i Lourdes Mora Casas, i Paco i Montserrat Mora Fradera. Rossend Mora i Sallés va ser el darrer propietari que va viure permanentment a la finca. La fotografia correspon a la dècada dels 30. (Fotografies gentiles de la família Mora)

MASSÍS DEL MONTNEGRE. CANVI GLOBAL (II)

MARTÍ BOADA
Doctor en Ciències
Ambientals. UAB

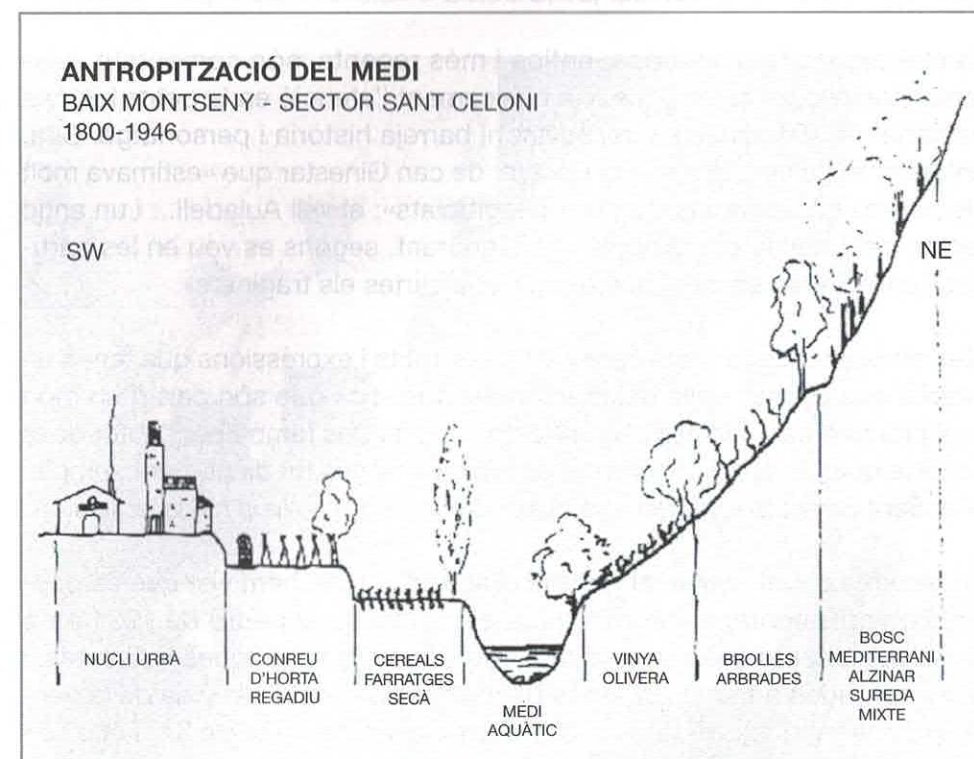
Les noves formulacions associades a les ciències ambientals plantegen que per a comprendre els processos de canvi ambiental global, així com l'estat i el funcionament del medi, cal historitzar l'ecologia i ecologitzar la història.

Dit d'altra manera els paisatges i la biodiversitat, més enllà de mostrar història natural, expressen una part important de la història social del territori on es troben.

Un dels molts exemples el trobem amb el canvi energètic. L'emprament dels hidrocarburs fòssils, ha disparat les condicions generals de la humanitat sigui quin sigui el model civilitzatori. Una de les moltes manifestacions d'aquest canvi en el nostre territori, ha estat el canvi en l'estructura i funcionament dels nostres boscos.

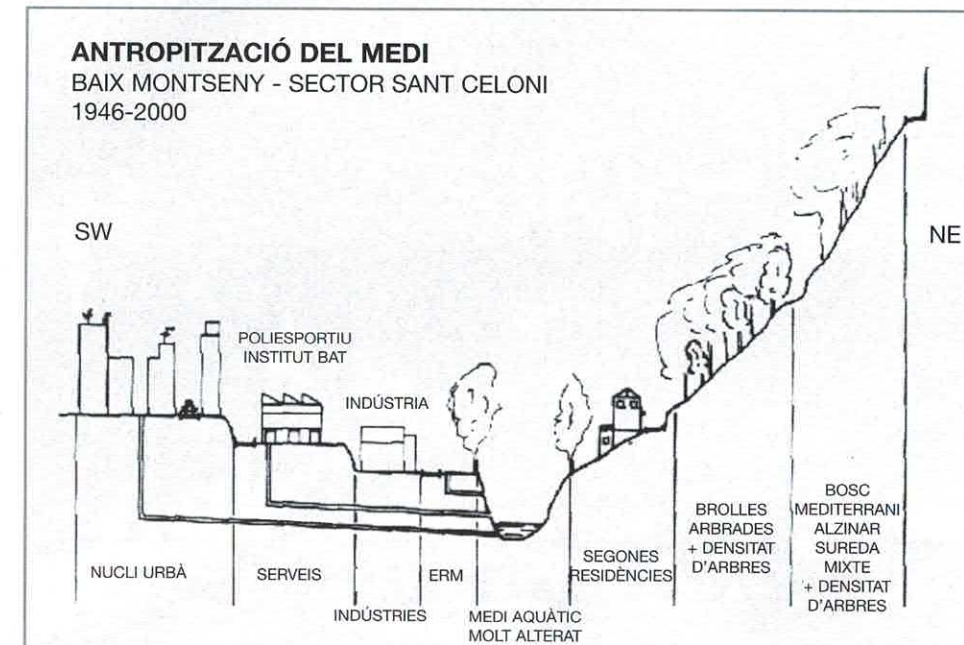
Uns boscos, que històricament han estat sotmesos a una apropiació continuada com a proveïdors de combustible –llenya, carbó, carbonet i tarrega- , el consum per càpita anual estimat, ha estat de 5 tones/any. (Boada 2001)

El perfil socioecològic d'ocupació del sòl en aquest llarg període, al Baix Montseny-Montnegre és:

Perfil del tipus d'ocupació i usos del sòl. Període preindustrial.

L'arribada en massa dels combustibles fòssils provoca una recessió del sector primari, particularment el forestal, la retirada de l'apropiació dendroenergètica genera el perfil següent:

Perfil del tipus d'ocupació i usos del sòl. Període postindustrial.

La transició d'un model energètic basat en dendrocobustibles forestals locals a un altre que funciona amb energies fòssils procedents geogràficament de regions productores de petroli allunyades, les veiem representades en el dos tipus de distribuïdors de combustible, el pre industrial, es a dir el feixinaire i l'actual el butaner.

Repartidors de combustibles:

Anys 20. Feixinaire

Any 2001. Butaner

Un altre exemple de model de distribució de formes energètiques, pre i post industrials.

Any 2001. Benziner

Any 1943. Traginers de carbó

La riquesa forestal de la comarca explica que algunes de les primeres indústries ubicades a la zona hagin estat lligades a aquest factor.

El forns de pega de can Valls d'Olzinelles, son la darrera mostra d'una activitat forestal proto-industrial remota, que jugarà un paper important en l'estructura final del boscos després de l'apropiació, i socialment representen l'obtenció d'uns productes: quitrans i pegues que jugaran un paper notori en la mobilitat naviliera, atès que aquests productes eren essencials per a calafatar o impermeabilitzar els casc dels navilis, així mateix tindran una especial significació per impermeabilitzar una de les variables d'envàs històricament més perdurables el bot, bàsic per el transport de líquids a ultramar i per el transport interior amb bast. Així mateix aquests productes procedents de les pegueres, tenen significació per algunes variables d'enllumenament en els castells i sagreres medievals, com les torxes de cànem i lli, untades de brea.

Una variable moderna ha estat Derivados Forestales, SA, un indústria que s'instal·larà al municipi de Sant Celoni, l'activitat principal serà la destil·lació de la llenya, especialment d'alzina, roure i surera, per l'obtenció de diversos productes químics com l'àcid acètic, metanol, formol etc.. La tanca dels forns al inicis dels anys setanta, representa un retirada molt significativa de l'apropiació de llenya, que s'expressarà inevitablement en l'estructura dels boscos. No tenim dades precises sobre les quantitats consumides. Se sap que en un sol dia, en èpoques de màxima demanda s'havien entrat fins 1200 tones als camps d'assecatge de can Potent i d'en Mariano.

Segle IX-X.Forn de pega

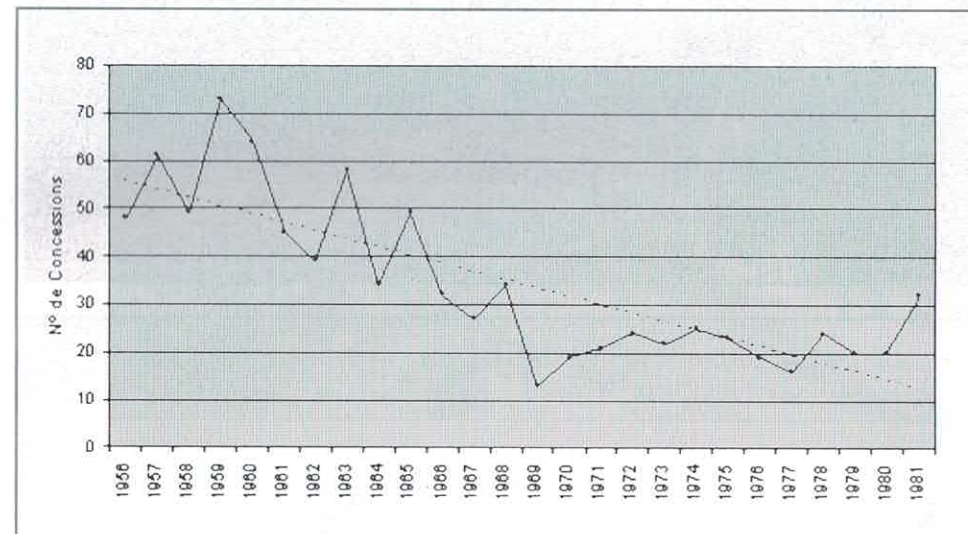

Any 2000.
Derivados Forestales S.A.

Per tal de fer una aproximació empírica als canvis en els processos d'apropiació dels recursos forestals dels nostres boscos hem realitzat una prospectiva, a partir de les concessions de tala(1) atorgades des de l'any 1956 fins l'any 1981 al terme municipal de Sant Celoni. Es poden diferenciar dues etapes separades per un punt d'inflexió molt clar:

1. **1959-1965**
Es concedeixen una mitjana de 52 concessions de tala anuals.
2. **1966-1981**
A partir de 1966 es veu una caiguda en els permisos de tala respecte el període anterior. La mitjana de concessions anuals en aquesta etapa és de tan sols 23,2.

A la gràfica es representa amb la línia contínua l'oscil·lació en el nombre de concessions anuals. A partir d'aquesta s'ha generat la recta de tendència, representada amb línia discontinua, i que ens marca d'una manera més clara quina és la direcció que segueixen les dades analitzades, amb una fiabilitat del 63,1 %. La fiabilitat augmenta amb el nombre de dades i, en aquest cas, hi ha una limitació degut a què a partir del 1982 es canvia el registre a una altra administració(2). Així doncs, cal despreciar dades posteriors degut al canvi de constant en el registre; essent no comparables amb les anteriors.

El punt d'inflexió es situa als inicis dels anys seixanta, coincidint amb el canvi de combustibles.

Els efectes d'aquest canvi energètic tenen unes manifestacions directes amb l'actual estructura dels paisatges forestals, expressats en un increment de superfície de boscos. Del massís del Montnegre no tenim dades fiables, sí en canvi del massís del Montseny. En els darrers 40 anys hi ha hagut un increment del 22% dels boscos d'alzina i un decrement d'un 33% de superfície de conreus. L'augment de nombre d'arbres per ha. en alguns alzinars del país supera el 1000%. Hi ha un increment molt notori no quantificat de fusta dreta no quantificat.

Altres efectes són l'augment de masses forestals contínues i una pèrdua de mosaic paisatgística, de la que se'n deriva una reducció de biodiversitat.

(1). Autoritzacions atorgades pel Districte Forestal de Barcelona. Ministeri de Agricultura. Arxiu Municipal de Sant Celoni.

(2). Traspàs de competències a la Direcció General del Medi Rural. Generalitat de Catalunya.

LA VEGETACIÓ I EL PAISATGE DEL MONTNEGRE I DELS SEUS VOLTANTS (II)

ORIOl DE BOLÓS

GARRIGUES, BROLLES I BARDISSES

Sota les arbredes també hi pot haver estructures de vegetació força variades. A l'Europa humida, els boscos amb molta freqüència són «nets», o sigui amb molt pocs arbustos, però això no és pas resultat de l'acció humana, de «neteja» com algú s'imagina, sinó d'un fet natural, de l'ombra que fa l'estrat superior d'arbres, molt dens. A les terres mediterrànies, molts dels arbres no fan gaire ombra i a sota seu la claror permet la vida d'un estrat més baix, d'arbustos, força compacte. La gent que treballa al bosc diu sovint que els arbustos fan mal als arbres perquè els prenen aigua i nutrients. Això és veritat en part, però no hem d'oblidar que les funcions dels arbustos també poden ésser molt útils, sobretot en els terrenys pendents, com els de la majoria dels nostres boscos, en els quals l'erosió del sòl és una amenaça gravíssima, amenaça de la qual hi ha gent que no s'arriba a adonar.

Molts dels arbres mediterranis són compatibles amb els arbustos que necessiten claror, com el pi piner (*Pinus pinea*) o el pi blanc (*Pinus halepensis*). Aquest darrer és l'arbre que ocupa més terreny en el conjunt de Catalunya, tot i que no vol sòls arenosos i molt permeables, encara que tant li fa la terra calcària com la que no té calç. Les pinedes en general estan plenes de plantes llenyoses o herbàcies més baixes que els arbres principals i el bosc hi és «brut», segons diu algú, falsament i incorrectament. Això no és pas conseqüència d'una deixadesa que, segons creuen, seria inexistència a les terres del nord, sinó del caràcter clarent de les pinedes i també de les suredes.

Certament, amb l'acció destructiva dels incendiaris que hi ha, no és possible evitar la defensa contra els incendis, però tampoc no és possible d'oblidar que en molts casos els arbustos i les herbes salven el terreny de l'erosió que, a la llarga, el transformaria en un roquer imprudent. I, si comparem aquestes arbredes amb els boscos ombrosos que generen un microclima particular, veurem que la pineda amb arbustos en molts casos no és pas un bosc en el sentit estricte de la paraula, la vida que hi ha a sota els arbres és la mateixa que hi ha al defora, amb el mateix microclima i les mateixes espècies.

Les poblacions vegetals mediterrànies d'arbustos i herbes d'una alçada de 5 a 15 dm, sense arbres o només amb arbres esporàdics, amb sòl en molts dels casos més aviat sec o, algunes vegades, una mica humit, i sotmeses a la plena claror del sol, reben un nom diferent segons llur estructura i composició.

A primer cop d'ull veiem que el Montnegre i les terres veïnes són país de bosc, però, en realitat, no tot el territori és un bosc continu, sinó que també hi ha claps de vegetació formats per plantes molt més baixes que els arbres normals. En alguns llocs, la terra només està coberta per arbustos i herbes. Es tracta, normalment, de garrigues, brolles i bardisses.

Les funcions dels

arbustos poden ésser molt útils, sobretot en els terrenys pendents, com els de la majoria dels nostres boscos, en els quals l'erosió del sòl és una amenaça gravíssima.

a) La garriga

El nom de garriga, català, occità i a hores d'ara esdevingut internacional, s'aplica a comunitats de plantes llenyoses molt compactes i dures, com aquelles en què domina el garric o coscoll (*Quercus coccifera*) o bé arbustos semblants que fan mates altes i denses, difícils de travessar. A les terres granítics del Montnegre no n'hi ha gaires, són més aviat de terres àrides calcàries o, almenys, no gaire àcides.

b) Les brolles

Al Montnegre hi ha sobretot comunitats d'arbustos i de mates en les quals dominen els brucs calcífugs. Aquests matollars i bosquines, relativament fàcils de travessar, reben el nom de brolles.

De brolles, n'hi ha de tipus molt diferents, les calcífugues, de les terres sense calç, són molt comunes a la Selva i al Maresme. En general, són poblacions denses de brucs amb algunes herbes i altres plantes, més o menys altes, barrejades. D'aquestes brolles n'hi ha encara de dues menes diferents: la brolla de bruc d'escombres i la brolla de bruc boal.

La brolla de bruc d'escombres (*Erica scoparia*) conté com a espècie principal aquest bruc, molt sovint acompanyat per la bruguerola o bronsa (*Calluna vulgaris*), que ve a ser un bruc petit, però també hi solen haver algunes espècies mediterrànies com l'estepa borrera (*Cistus salviifolius*), l'argelaga negra (*Calicotome spinosa*), etc. i, així mateix, diverses plantes més pròpies de l'Europa humida com el gram d'olor (*Anthoxanthum odoratum*), *Centaurea pectinata*, etc. La brolla de bruc d'escombres es fa en terrenys amb bones condicions per a la vida, ordinàriament en llocs plans amb un bon gruix de terra i una mica humits, la localitat més meridional on l'hem vista és propera a la Roca del Vallès.

L'altra brolla calcífuga, el matollar de bruc boal (*Erica arborea*), està més ben adaptada a l'ariditat. És abundant principalment en els vessants de muntanya amb terra no tan fèrtil i més secs que els del bruc d'escombres.

Grup d'estepa crespa, arbust rar en les brolles del Montnegre. Es troba en indrets sobre sòls àcids.

Es reconeix pel color vermellós molt viu de les seves flors i per les fulles una mica arrugades. Quan no té flors pot confondre's amb l'estepa borrera. L'estepa crespa sol ser més baixa.

Fotografia : Quim Reberté

Amb el bruc boal hi ha sobretot espècies mediterrànies com l'estepa borrera, l'estepa negra (*Cistus monspeliensis*), el tomaní (*Lavandula stoechas*), etc. Aquesta associació, netament mediterrània, és molt comuna fins molt més cap al sud. El bruc boal floreix en començar la primavera, mentre que el bruc d'escombres floreix a l'entrada de l'estiu.

Un bruc molt rar en terres mediterrànies, el bruc vermell (*Erica cinerea*), existeix, en molt petita quantitat, a la banda oriental del Montnegre, que rep plenament l'aire humit de la mar, és propi de la landa atlàntica i a Catalunya és excepcional.

Detall d'una flor d'estepa crespa.
Fotografia : Quim Reberté

Les pinedes i les suredes en general estan plenes de plantes llenyoses o herbàcies més baixes que els arbres principals i el bosc hi és «brut», segons diu algú, falsament i incorrectament. Això no és pas conseqüència d'una deixadesa que seria inexistent a les terres del nord, sinó del seu caràcter clarent.

Branca florida de gatosa. La gatosa és un arbust molt punxós propi de les brolles seques de la terra baixa, que floreix l'hivern.

Fotografia:

Josep M^a. Panareda.

A les terres calcàries, que ocupen una gran part de Catalunya, hi ha brolles calcícoles, en les quals, entre moltes altres plantes especials, hi abunda el bruc d'hivern (*Erica multiflora*), que no vol les terres sense calç i floreix en acostar-se l'hivern.

Les brolles calcífugues del Montnegre i del Montseny tenen semblances parcials, d'una banda, amb les brolles calcícoles mediterrànies, i de l'altra, amb les landes de l'Europa atlàntica. A les terres plujoses properes a l'oceà Atlàntic, de Portugal al sud d'Escandinàvia, hi ha landes semblants a les brolles, en les quals la bruguerola (*Calluna vulgaris*) és una de les espècies principals. Les brolles calcífugues mediterrànies, en pujar muntanya amunt, passen progressivament a tenir caràcter de landa; al Pla de la Calma del Montseny, per exemple, hi ha veritables landes amb bruguerola dominant, molt semblants a algunes de l'Europa mitjana.

c) Les bardisses

Les bardisses són bosquines o matollars molt densos i formats per plantes llenyoses, moltes de les quals perden les fulles a l'hivern si fa un fred prou dur. En general, les bardisses, en estat natural, fan la funció de mantell marginal del bosc.

Els boscos naturals no solen pas tenir límits simples i nets, sinó bandes intermèdies entre l'arbreda densa i la terra sense plantes llenyoses, estan envoltats per un mantell marginal d'arbustos i d'herbassar una mica gros que fa difícil l'entrada dels animals. Moltes plantes del mantell són espinoses, metzinoses o irritants. Les plantes del mantell també solen créixer de pressa allà on es forma una clariana temporal per la mort d'arbres vells o per una altra causa. A hores d'ara, la majoria dels boscos han estat malmesos, esclarissats o destruïts per l'home i hi han aparegut buits que, si l'ambient és adequat, poden ésser ocupats per les bardisses, que més endavant es redueixen o desapareixen altra vegada si l'arbreda es torna a fer compacta i ombrosa.

No és rar que, destruïda la vegetació d'un fons de vall humit, el terreny es cobreixi d'una densa bardissa amb aspecte de jungla, és a dir, d'una selva equatorial jove, i només lentament, després d'anys de creixença, torna a formar-se el bosc natural de la localitat.

A les bardisses de la terra baixa catalana, les espècies més importants són les següents: l'esbarzer o romeguera (*Rubus ulmifolius*), una liana espinosa, vigorosa i invasora,

amb fulles que cauen quan fa fred i amb fruits comestibles, les móres. L'aranyoner (*Prunus spinosa*), un arbust també espinós que es cobreix de flors blanques quan s'inicia la primavera. El roldor (*Coriaria myrtifolia*) es fa sobretot a les vores clarents de la bardissa; els seus fruits són metzinosos i han mort algunes persones que els han confós amb les móres, encara que tant la planta com el fruit són d'aspecte molt diferent de l'esbarzer i, a més, mentre que els fruits del roldor maduren de març a juny, les móres només són utilitzables d'agost a setembre. Una altra liana molt poderosa és la vidalba (*Clematis vitalba*), el suc de la qual és molt irritant per a la pell.

Les condicions ambientals més favorables per a la bardissa mediterrània són les de les contrades amb clima humit i més aviat calent. Com més humides són les terres de baixa altitud, més abundant, vigorosa i rica és la bardissa. A les terres àrides és rara i feble. Les plantes esmentades de les bardisses mediterrànies de terra baixa viuen també en una part considerable de la regió mediterrània amb l'excepció del roldor. Cap amunt, en terres més fredes, les plantes de la bardissa canvien una mica, hi entren espècies més nòrdiques i el conjunt no sol ésser tan alt i vigorós.

Branca florida de l'aranyoner.
L'aranyoner és un arbust espinós freqüent a les bardisses.

Fotografia: Quim Reberté

Detall de la flor
del cap d'ase o tomaní.

Fotografia: Quim Reberté.

El tomaní o cap d'ase és un
arbust molt abundant a les bro-
lles del Montnegre i el Corredor.

Fotografia: Quim Reberté.

LES MALES HERBES

Aquest nom, que almenys en alguns casos no sembla pas gaire encertat, fa centenars d'anys que serveix per designar les herbes que envaeixen les terres de conreu, les quals, si són abundants, perjudiquen les plantes cultivades, productives per a l'home.

A hores d'ara, moltes de les invasores dels conreus han desaparegut o són rares allà on són tractades amb herbicides. Ja amb prou feines veiem roses (Papaver rhoeas) ni blauets (Centaurea cyanus) als camps cultivats que abans indicaven l'aproximació de l'estiu. I no és pas una simple pèrdua de colors del paisatge, sinó que l'ús excessiu dels herbicides pot afectar vegetals i animals i pot empitjorar la qualitat de la terra i, sobretot, la de l'aigua, a la qual van a parar en darrer terme els productes químics llançats als camps.

També s'inclouen en el conjunt de les males herbes les plantes ruderals, és a dir, les que es fan als llocs molt trepitjats per l'home o pels animals, que embruten la terra i hi solen acumular substàncies nitrogenades. Són les herbes que hi ha als suburbis de les ciutats, en els racons poc netejats dels

pobles, als llocs de treball, al voltant de les cases de pagès i al costat dels camins molt fressats. Constitueixen un ampli conjunt d'espècies diferent del de les plantes que es fan en els llocs poc alterats per la visita freqüent dels homes o dels animals.

Les herbes ruderals són cada vegada més nombroses pel que fa a la quantitat d'espècies i cada cop ocupen extensions més grans. Amb freqüència a la nostra terra apareixen noves espècies ruderals, plantes exòtiques vingudes de l'Àfrica, d'Amèrica o d'on sigui, ordinàriament introduïdes sense voler, a conseqüència de la circulació freqüent i del comerç que hi ha entre les terres de la major part del món. No és gaire rar que apareguin espècies exòtiques noves en la nostra vegetació ruderal, en gran part constituïda per espècies d'altres països; anàlogament, a l'Argentina, a Xile o al Brasil la vegetació ruderal consta d'una proporció sorprenent de plantes europees.

Al Montnegre i a les altres terres de bosc, les plantes ruderals no són pas gaire abundants, només n'hi ha a la vora de les cases i dels camins fressats o a les terres cultivades on sol passar el bestiar domèstic. El margall bord (*Hordeum murinum* ssp. *leporinum*), gramínia anual molt visible a la primavera, es fa al marge dels camins molt fressats, l'ortiga major (*Urtica dioica*) és herba d'indrets humits, la morella roquera (*Parietaria officinalis* ssp. *judaica*) habita les parets velles i els roquissers de prop de les cases. El nombre d'espècies ruderals que s'hi fan és força més gran; un estudi seriós permetria precisar quines són les que hi ha ara i en quins ambients es fa cadascuna.

1. Massa espinosa d'un roser salvatge. Hi ha diverses espècies de rosers salvatges en el Montnegre i el Corredor, que creixen sobretot en els marges i terres abandonades més o menys humides.

Fotografia: Quim Reberté.

2. Mata de bruc boal ben florit, un dels arbusts més abundants dels vessants del Montnegre i el Corredor. Sol ser dominant en moltes brolles i bosquines, i sovint forma un estrat dens sota les sureres i les alzines una mica esclarissades. Floreix abundantment durant la primavera.

Fotografia: Quim Reberté.

3. El romaní és un arbust propi de les brolles i és força abundant a les parts baixes i seques del Montnegre i el Corredor. El romaní té flors gairebé tot l'any.

Fotografia: Quim Reberté.

Fotografia: Argi Ferrero

Nom CAN GINESTAR

Municipi Sant Celoni

Indret Montnegre

Coordenades DG: 64.13

Accés S'hi accedeix des de la carretera rural que puja de Vilardell cap a Montnegre. La casa es troba al peu d'aquesta carretera, molt poc abans d'arribar a Sant Martí.

Electricitat Sí

Estat de la casa La casa es troba en bon estat de conservació. Una família de masovers l'habita tot l'any.

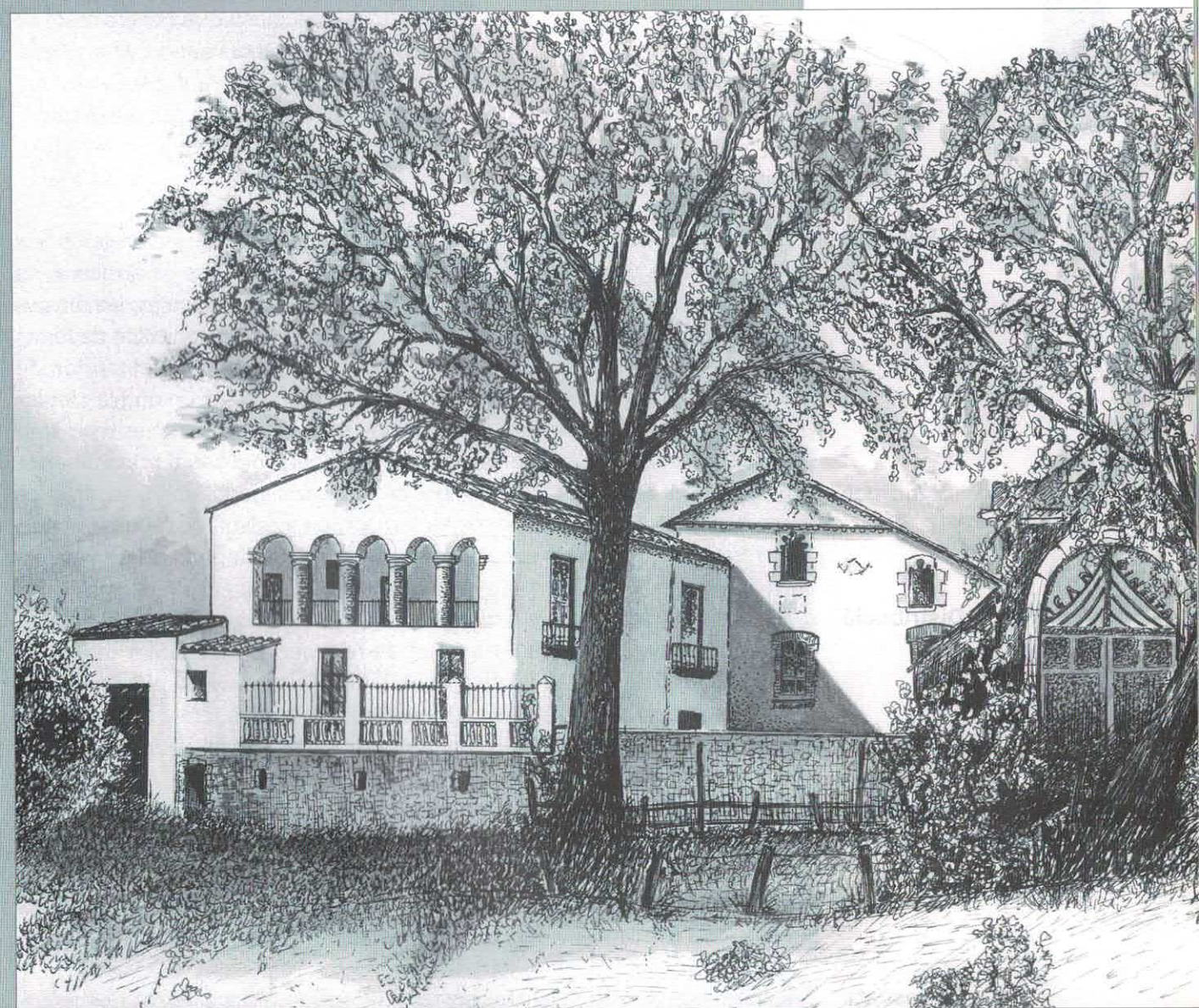
Descripció de l'edificació Es tracta d'una gran casa enfilada en un replà, de cara al sot de can Cases, i orientada a migdia. A la façana principal, tancada per un pati, s'hi avança una estructura més nova, embellida amb uns arcs i columnes que volen donar un caire més senyorial a la construcció.

Elements d'interés Els elements més interessants d'aquesta masia són les boniques finestres de la façana interior, probablement del s. XVI, i la porxada amb columnes i arcs a la part de davant de la casa, d'estil més modern.

Datació Les darreres reformes fetes a la casa deuen ser de finals del s. XIX.

La primera notícia que es té dels habitants d'aquesta casa és de 1437, quan Pere Ginestar n'era l'hereu, tot i que aquesta família ja deuria estar establerta a Montnegre de molt abans. Aviat, la propietat va anar creixent considerablement. Ja al 1624, sabem que posseïen moltes terres en aquesta parròquia així com els masos Vilarrasa d'amunt i d'avall, aleshores derruïts, i també algunes peces a Fuirosos. El 1829, Martí Ginestar és nomenat batlle de Montnegre, en una època en què la baronia ja es començava a restablir del sotrac que va significar la guerra del francès. El 1860, Josep Ginestar és absolt de tots els censos i tasques que fins a aquell moment encara pagava als descendents del senyor de Montnegre. Finalment, el darrer gran hereu d'aquesta casa va ser Josep Saurí i Reus, casat amb Josepa Barri i Draper, germana del benvolgut metge celoní. Aquest hereu Saurí morí durant la passada guerra civil.

Història

fauna

Nom comú:

FAGINA, GORJABLANC, FAIXINA, FUI-
NA

Nom científic: *Martes foina*

Morfologia: És un mustèlid semblant a una marta amb el cap triangular, on destaquen els grans ulls foscos i amb orelles arrodonides i curtes. El cos és allongat i acabat amb una llarga cua peluda. Les potes són curtes i els dits tenen unes afilades ungles, a diferència de la marta, els peus de la fagina no tenen pèls. El seu pèl de color gris-marronós és brillant i es fa més espès a l'hivern. En destaca la taca blanquinosa que generalment va des de la mandíbula inferior fins a l'inici de les potes de davant com si fos un pitet. Pesen d'1 a 2,5 kg i la seva llargària màxima pot ser d'uns 88 cm

Ecologia

La fagina pot viure a gairebé tota mena d'hàbitats tot i que prefereix els fons de vall solellada i els indrets on hi ha roques i forats on arrecerar-se amb petites clarianes i matolls. També aprofita per fer el seu jaç les masies abandonades o construccions mig enderrocades. La disponibilitat de forats a les roques o als troncs vells on amagar-se ajudarà a triar el territori de cada individu; els mascles necessiten un territori més gran que les femelles. Viu pràcticament en solitari tot a l'any en el seu territori on es mou amb agilitat i confiança, els mascles només es mouen del seu territori en èpoques de zel. S'alimenta bàsicament de petits rosegadors però també s'alimenta d'ocells i alguns mesos es torna força frugívor, de fet unes de les seves fruites preferides són les figues, les cireres d'arboç i els servers.

Distribució

És un dels grans mamífers més abundants de Catalunya. Ocupa gairebé tota la Península Ibèrica i gran part de l'Europa Central i Meridional. Al Montnegre-Corredor és present quasi a tot el massís on en alguns indrets ha de competir amb el visó americà. En trobem rastres tant a prop dels rierols com al mig de les pistes forestals, també es troben latrines a moltes de les masies abandonades.

Relació amb l'home

Tot i que és present a molts indrets del Montnegre-Corredor i que de fet molts cops viu molt a prop de l'home és una espècie difícil de veure. Se sap de la seva presència pels rastres o fins i tot perquè algunes vegades entra dins els galliners com ho fa la mostela.

Curiositats

És una espècie molt juganera i bastant sorollosa a l'època de zel. Per defensar el seu territori d'altres individus s'enfila a una branca o a una pedra alta i ensenya el seu pit blanc com si fos una bandera i així espera espantar a l'altre individu.

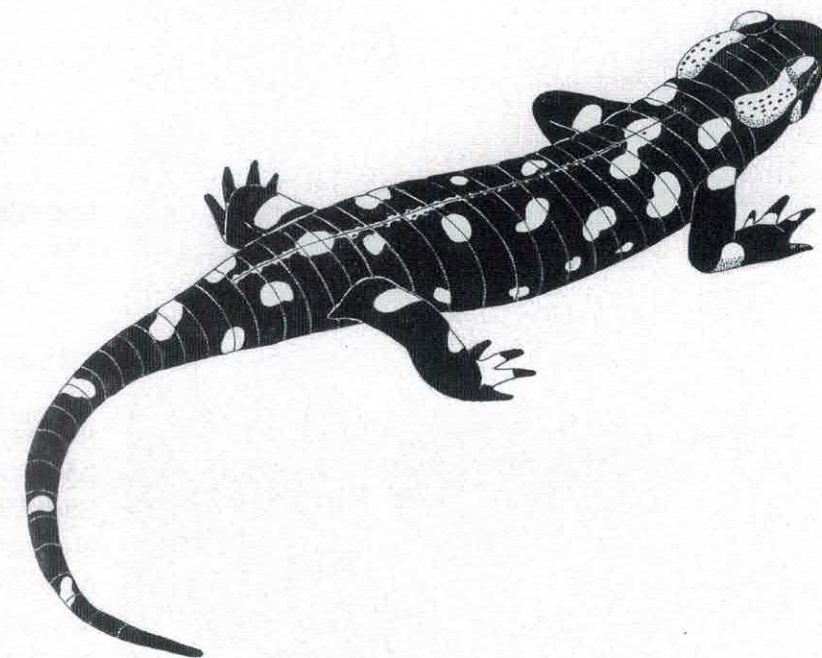
fauna

Nom comú:

SALAMANDRA, SALAMÀNDRIA

Nom científic: *Salamandra sala-
mandra*

Morfologia: Amfibi que sol mesurar entre 140-170 mm tot i que pot arribar a assolir més de 250 mm. El cap és força quadrat amb grans ulls on també destaquen per la seva mida, en els adults, les glàndules paròtides secretores de substàncies tòxiques. El tronc és força ample i rabassut. La pell és brillant de fons negre amb taques grogues de formes diferents. Les larves ja tenen les quatre extremitats, el cap es força quadrat d'on surten a cada costat les brànquies, es pot veure una taca més clara al punt que uneix les potes amb el tronc.

Aquesta espècie viu on la humitat ambiental i la quantitat de cobertura arbòria i arbustiva és elevada, si no es donen aquestes condicions es manté inactiva. Per aquest motiu és un urodel sovint crepuscular. És present sota els alzinars, les suredes i els pins però també sota formacions boscoses d'arbres de fulla caduca com les rouredes i les castanyedes. Les larves s'alimenten de petits insectes aquàtics i els adults mengen formigues, cargols, cucs de terra i altres invertebrats.

Aquest amfibi veu limitada la seva distribució per la humitat ambiental i les temperatures suaus, per això a Catalunya manca a la Depressió Central on l'aridesa no el permet viure, es troba a tota la franja NE on esdevé una espècie abundant. És present a l'Europa Central i Meridional. Al Montnegre-Corredor les larves es troben a tot el massís on els recs, basses i rierols naturals o artificials permeten el seu desenvolupament, els adults els trobem als alzinars, a les rouredes, a les vernedes i també als conreus, només mancarà en els vessants més assolellats o en indrets sense vegetació.

Tot i la seva coloració d'alerta, és una espècie inofensiva per l'home, però no s'ha de posar en contacte les secrecions d'aquesta espècie amb els ulls i la boca. Una de les principals causes de mortalitat de les salamandres en zones habitades és el tràfic ja que no és una espècie gaire ràpida i en moren moltes aixafades per les rodes dels vehicles.

La seva coloració aposemàtica és un advertiment per els animals agressors ja que pot provocar ferides a alguns depredadors i fins i tot la mort. Pot arribar a polvoritzar a l'atacant fins a 200 cm amb secrecions de les glàndules que tenen un alcaloide anomenat salamandrina.

Ecologia

Distribució

Relació amb l'home

Curiositats

EL ROURE DE SANTA MARIA DE MONTNEGRE

Nom comú: Roure martinenc

Nom científic: *Quercus pubescens*

Localització: Situat al costat de l'ermita en ruïnes de Santa Maria de Montnegre, municipi de Sant Celoni (Vallès Oriental).

Altitud: 620 m

Accés: Des de Sant Celoni s'agafa la pista, primer asfaltada i després de terra, que va a Sant Martí de Montnegre. Allà és millor deixar el cotxe, si no es va en un tot terreny. Cal seguir a peu la pista senyalitzada pel sender GR 92, uns 3/4 d'hora, i en un revolt poc pronunciat, cal deixar el GR i seguir per la pista de la dreta, que al cap d'1/4 d'hora ens portarà fins a l'arbre.

Mides:

Volta de canó	4,40 m
Alçada	23 m
Amplada de la capçada	23 m

Característiques

En bon estat, relatiu però a causa dels atacs dels fongs. Es ramifica en tres grans branques a uns 2 m d'alçada. És un arbre considerat bicentenari. La Generalitat el va declarar arbre monumental el 1990.

Bibliografia

Natura, ús o abús? Llibre blanc sobre la natura als Països Catalans. Editorial Barcino. Barcelona. Quadre de F. Gurri, pàg. 208-209.
Enric Orús i Aguilar

L'ALZINA GROSSA DE CA L'ALZINA

Nom comú: Alzina

Nom científic: *Quercus ilex ssp. ilex*

Localització: Arran la carretera de Sant Celoni a Vallgorguina, al cap de poc de passar el pont de l'autopista, al municipi de Vallgorguina (Vallès Oriental).

Altitud: 150 m

Accés: Sortint de Sant Celoni, cal agafar la ruta que porta a Vallgorguina i, 1 km abans d'arribar-hi, es troba a la dreta de la carretera.

Mides:

Volta de canó	3,90 m
Alçada	16 m
Amplada de la capçada	13 m

En estat regular. Té branques mortes. El tronc es bifurca en tres branques a uns 2,5 m d'alçada. La que dona a la carretera es va trencar. Al costat hi ha una altra alzina amb una volta de canó de 3 m.

MORA, Jaume; RIERA, Joan M.

Els arbres monumentals i d'anomenada de Vallgorguina. 1991.

Característiques

Bibliografia

flora

Nom comú LA SURERA, EL SURO

Nom científic *Quercus suber* L.

Morfologia Arbre de 5-20 metres d'alçada, de capçada ampla i mitjanament densa. Les arrels són vigoroses i profundes, s'endinsen profundament per les esquerdes de les roques. El tronc és més o menys recte i esvelt en bosc dens, però curt, gruixut i tortuós en peus aïllats. L'escorça és llisa en els arbres joves, però ben aviat es cobreix d'una densa capa esponjosa i clivellada, de color grisenc, el suro. Les fulles són simples, alternes i persistents, amb l'anvers d'un verd fosc i el revers blanquinós. Les flors masculines són petites, agrupades en llargs aments. Les femenines es troben solitàries o en petits grups. Floreix a l'abril i al maig, però de vegades també a l'estiu. El fruit és la gla.

Ecologia És un arbre propi de les terres silícies i no suporta sols amb carbonats. Viu en clima mediterrani més o menys humit i calent, sobretot en ambients temperats per la influència marina. Malgrat que es considera típicament mediterrani, també viu en terres d'influència atlàntica. Hi ha suredes pures, sobretot pel fet d'haver estat afavorides per l'home. D'altres són boscos mixtos amb l'alzina. En les suredes sol ser-hi present el pi pinyer. El sotabosc acostuma a ser objecte d'estassades periòdiques, cosa que ha fet que dominessin els arbusts de les brolles, com les estepes, els brucs i les argelagues.

Distribució Actualment té una distribució molt més extensa de la que tindria de manera natural, ja que ha estat plantat per a l'extracció del suro. Es localitza al nord de l'Àfrica i a la meitat occidental de la península Ibèrica fins a les Landes, al SE de França. A la part oriental de la península es localitza en terres silícies de Catalunya i del País Valencià. Al Montnegre i el Corredor és un molt arbre abundant. Es considera un arbre espontani, però seria probablement molt menys abundant, si no fos perquè ha estat plantat i afavorit per l'home. Moltes suredes van ser plantades al llarg del segle XIX, i posteriorment afavorides, de cara a l'aprofitament del suro.

Relació amb l'home L'aprofitament del suro ha fet que les suredes tinguin un aspecte ben característic: un bosc obert amb troncs de color fosc. El to grisenc de l'escorça del suro canvia quan l'arbre està pelat. Quan se n'extreu la primera pela, el tronc queda d'un color groc clar, que aviat esdevé canyella, i més tard negre vermellós. Les escorces bones per a l'obtenció de taps són les següents, ja que es forma un suro més compacte. Les peles tenen lloc al cap d'uns 12 anys. El suro que s'obté al Montnegre és de bona qualitat. Tradicionalment, també s'han aprofitat les glans per a l'alimentació dels animals, en especial dels porcs. Eren objecte d'importants collites i es guardaven en basses o dipòsits per menjar durant l'hivern. Durant la pastura, eren menjades pels ramats.

Curiositats La pela del suro té lloc al començament de l'estiu, moment en què l'escorça es pot extreure amb facilitat del tronc. La pela cal fer-la preferentment de matinada, quan l'aire és més fresc i humit. Després de la pela cal aplicar tractaments fitosanitaris per evitar-ne l'escaldat. De tant en tant, es poden trobar alzines sureres, un híbrid de la surera i de l'alzina. Té trets dels dos arbres: l'escorça és molt més prima, i les fulles recorden força a les de la surera.

flora

Nom comú EL BRUC

Nom científic *Erica arborea* L.

Morfologia Mata o arbust d'1 a 3 metres d'alçada. A les Illes Canàries i en alguns indrets de l'Àfrica, aquest arbust esdevé un arbre que arriba fins als 16 metres. Les tiges tenen l'escorça escatosa finament clivellada. Fa capçades molt ramificades i una mica obertes. Els branquillons joves estan densament coberts per pèls curts blanquinosos, amb alguns de llargs i llisos. Les fulles són curtes (3-6 mm), molt primes (0,4-0,6 mm), amb els marges enrotllats envers la cara inferior, i agrupades en 3 o 4 a cada nivell. Les flors són blanques, de vegades lleugerament rosades, nombroses, petites (uns 3 mm), oloroses i agrupades fent ramells amples al llarg de les tiges. Floreix a partir de febrer, i fins a l'agost, segons el clima on es troba. A començament de primavera, floreix a la terra baixa i, més tard a mesura que es localitza a més altitud. El fruit és una càpsula petita sense pèls.

Ecologia Creix en matollars frescals i ombrívols de les terres mediterrànies, però es troba més enllà. Pot ser abundant en el sotabosc i a les clarianes d'alzinars, suredes, rouredes i fins i tot fagedes. Prefereix sols una mica profunds i força desenvolupats.

Distribució És un arbust molt abundant en el territori mediterrani i en alguns sectors de l'Àfrica. A Catalunya abunda sobretot a les comarques marítimes. Al Montnegre i el Corredor és l'arbust més abundant en molts indrets. Constitueix l'arbust dominant de molts matollars i ocupa extenses superfícies sota els alzinars i suredes. En les clarianes ombrívols d'aquests boscos sol ser la mata més significativa.

Relació amb l'home La relació de l'home amb el bruc ha estat molt contradictòria. Per un cantó ha estat talat i arrancat durant les estassades per afavorir el creixement dels arbres. Per un altre, les seves branques han estat molt aprofitades per als fornals. En el temps del carboneig, el carbó que se n'extreia era molt apreciat.

Curiositats Les soques del bruc són grans i arrodonides, molt apreciades per a torneria, i han estat objecte d'un aprofitament molt especial: les pipes de fumar. Per això aquest bruc sovint és conegut amb el nom de bruc de pipes o bruc de soques.

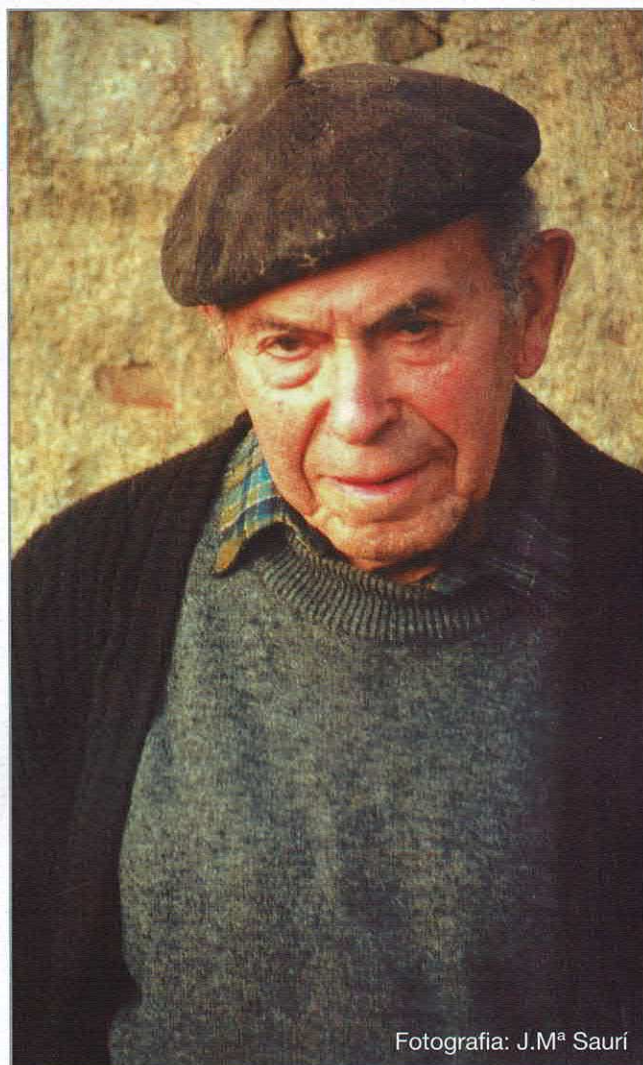
gent de muntanya

muntanya

JOSEP CLAPÉS MASNOU, PASTOR, PAGÈS I CARBONER

HOME DE BOSC, TRANQUIL I TREBALLADOR

ADELA GENER En Josep Clapés neix al poble de Montseny l'any 1916. Home treballador des de ben petit, als 16 anys ja era pastor d'un ramat de més de 500 ovelles que portava a pasturar per les terres de can Ginestà, can Preses i per altres indrets del Montnegre. Feina que, com ell diu, malgrat el que pensa tothom, no és gens tranquil·la. Anar darrere les ovelles perquè no es perdin, tot i l'ajut dels gossos, és molt dur i cansat i no s'ha de ser gens gandul. Recorda la duresa d'aquesta feina, sobretot un any que no va ploure i que les ovelles s'escampaven buscant menjar, ell era molt jove i plorava de ràbia i d'impotència perquè no les podia recollir.

Fotografia: J.Mª Saurí

En Josep és un home endurit pel treball però amb una fragilitat interna que es percep a través dels seus ulls. Les seves mans i el seu cos són el reflex dels anys de contacte amb la terra i del treball de sol a sol. Encara suara es sorprèn de la resistència dels homes i les dones de la seva generació per haver pogut suportar tants patiments: la duresa física dels treballs de bosc i de la terra, les fatalitats de la guerra on els homes eren tractats pitjor que els gossos i les dones es quedaven soles i havien de tirar endavant la família, per després afrontar el retorn a casa i la lluita per la supervivència en un país immers en la guerra. En les seves paraules pausades, quan

parla del sofriment d'aquells temps, encara s'hi pot sentir el dolor i la pena que voldria oblidar, però que no pot.

Durant la guerra espanyola serveix a la zona roja i s'amaga pel bosc amb els seus 4 germans per no haver d'anar al front. Els carrabiners els persegueixen com si fossin senglars. Els agafen i els porten cap a Terrassa, Martorell, el Cadí i finalment, després de 28 mesos de guerra, de tracte humiliant, de passar gana i de totes les penúries imaginables, els deixen marxar i tornen cap al Montseny. Era una època dolenta, sense diners, sense feina i amb el patiment encastat al cor i al cos per sempre més. En Josep viu del treball de la terra que, si més no, els dona menjar, i es pasten el pa a casa i maten un parell de porcs, no passen gana com altra gent. La dolorosa experiència de la guerra li fa dir: «la guerra no és bona, més val que no n'hi hagi».

L'any 1953, es trasllada a viure amb la seva família al Forn del Vidre de Fuirosos; hi fa de masover uns 20 anys fins que es trasllada a l'Hostal de Riells. Sempre ha viscut de fer de pagès. Però abans havia fet molts altres oficis com: segar, batre, tenir cura de bestiar, fer carbó, feixines, carbonet, costals, brucs, recollir pinyes i arrancar soques. Sens dubte, en Josep coneix bé tots els oficis, però potser el que més ha fet ha estat campanyes de carbó.

Què és una campanya de carbó?

La campanya consistia a fer carbó tallant els arbres d'una zona que els amos de la propietat determinaven. Ens hi dedicàvem uns 4 o 5 homes que fèiem les càrregues de carbó, 2 sàrries de carbó eren 1 càrregues. Alguna vegada n'havíem cuit més de 800. Les càrregues les venia l'amo als negociants, a nosaltres ens pagaven a tant per càrrega, unes 10 pessetes. No estava gens ben pagat, es treballava molt per cap cèntim. Era una feina molt dura que jo no l'he pas enyorada.

Com es feia el carbó?

Primer, tallant els arbres, apilant-los i enfilant-los barrejats amb buscall es colgaven de terra fent com una barraca; s'hi deixaven uns forats a dalt perquè respirés i es tapava ben tapat amb ginestell fent teulada i, després, es feia foc que s'havia d'anar controlant. Les piles s'alimentaven cada dues hores amb branques que es posaven pel forat que s'havia deixat. Tenir cura de les piles era una feina molt delicada, sobretot perquè el foc no s'escapés per cap banda, ja que segons com s'agafava el foc, la qualitat del carbó era millor. De vegades teníem 25 o 26 piles plegades a foc que vigilàvem 8 o 9 homes.

Fa més de 50 anys que per aquesta zona ja no es fa carbó, només a Cànoves i Samalús encara hi ha algun carboner que en fa, però més que res per mantenir-ne la tradició.

El gas i l'electricitat van anar substituint el carbó. Abans a les cases de pagès no hi havia llum, només el de carburo, espelmes o teies i el carbó es feia servir per cuinar o per fer foc.

Fotografia: J.M. Sauri

Amb quin tipus d'arbre es feia?

Principalment amb alzina, que era el més bo. També se'n feia amb roure o faig, sobretot amb el faig de Matagalls. El carbó d'alzina pesa molt, com més pesa més bo és, i segons el lloc d'on són les alzines encara ho és més.

Quina importància tenia la zona d'on eren els arbres en la qualitat del carbó?

Molta, com més a poc a poc creixia l'arbre millor era el carbó, així doncs, els arbres que creixien en zones molt solellades eren millors que els que creixien en zones obagues perquè la llenya que se'n treia era més densa i compacta.

Què més s'aprofita del bosc?

Del bosc se n'aprofita molta cosa, però s'han perdut molts arbres. Abans els arbres eren més gruixuts; s'ha tallat molt sense deixar que es repoblés. També recordo que es va copiar un sistema que es feia a l'estranger que consistia a tallar la capçada de l'arbre perquè el suro creixés més ràpid. Sens dubte, a fora aquest sistema potser es podia fer, però aquí al Montnegre no va resultar perquè el bosc és massa espès i realment no es va aconseguir aquesta rapidesa.

Ara el bosc s'ha abandonat molt, ja no és rendible, però abans tot tenia una utilitat. Per exemple a can Preses, fa 50 anys, es tallaven els castanyers petits, s'obrien pel mig i se'n feien rodells per fer rodar els bocois de vi. Més coses que s'aprofitaven, doncs, eren les soques de bruc que se'n feien pipes. Es tallaven els brucs, es netejaven de branques i amb la soca ben rodona i neta se'n feien carracs que es portaven a Sant Celoni per fer-ne pipes. Alguna vegada havíem tret soques de més de 40 kg. També recordo que de l'arboç se'n feien bitlles per a les fàbriques de telers. No ens podem oblidar que en aquella època també es feien molts materials per a altres usos. Just a sota del Montnegre hi havia rajolereries, on es feien rajols per a la construcció; o al Forn del Vidre s'hi feia vidre, jo no ho recordo perquè quan hi vaig anar a viure ja no se'n feia, però d'aquí li ve el nom.

Per acabar, en Josep no es pot estar de fer una reflexió, amb un sentiment intern i profund de sentir-se enganyat per la vida que li ha tocat viure. Diu: «la gent abans vivíem com bèsties, treballàvem tot el dia, de vegades, sobretot quan anàvem a fer campanyes de carbó, estàvem fora de casa tota la setmana o més dies, segons les campanyes. Hi anàvem a peu. Jo havia anat moltes vegades a peu de Montseny a Sant Celoni, només per anar a treballar». I afegeix: «El món ara no es veu massa clar. Tothom ha de tenir dret a la vida. Abans si algú feia una cosa malament el castigaven, ara no. Nosaltres actualment sortim a robatori gairebé a diari, ens roben el gas-oil, ens roben peces dels camions, no podem estar tranquils».

Segurament que en Josep té raó, el món ara no es veu massa clar. Sentint-lo parlar a ell sembla que ens convindria recuperar alguna cosa del passat aprofitant el millor del present.

indrets i camins

CAMINS

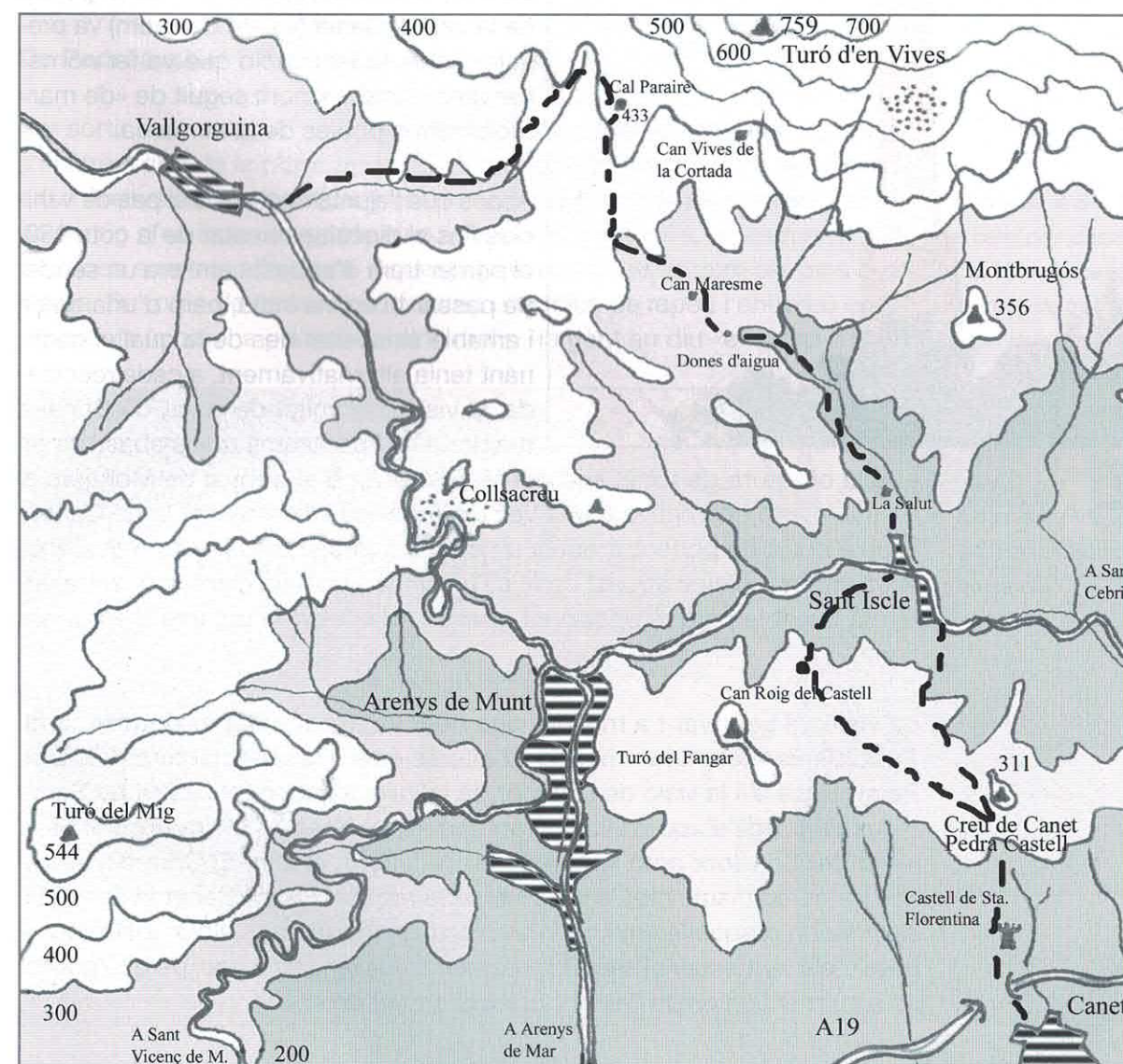
DEL TEMPS D'ANAR A PEU

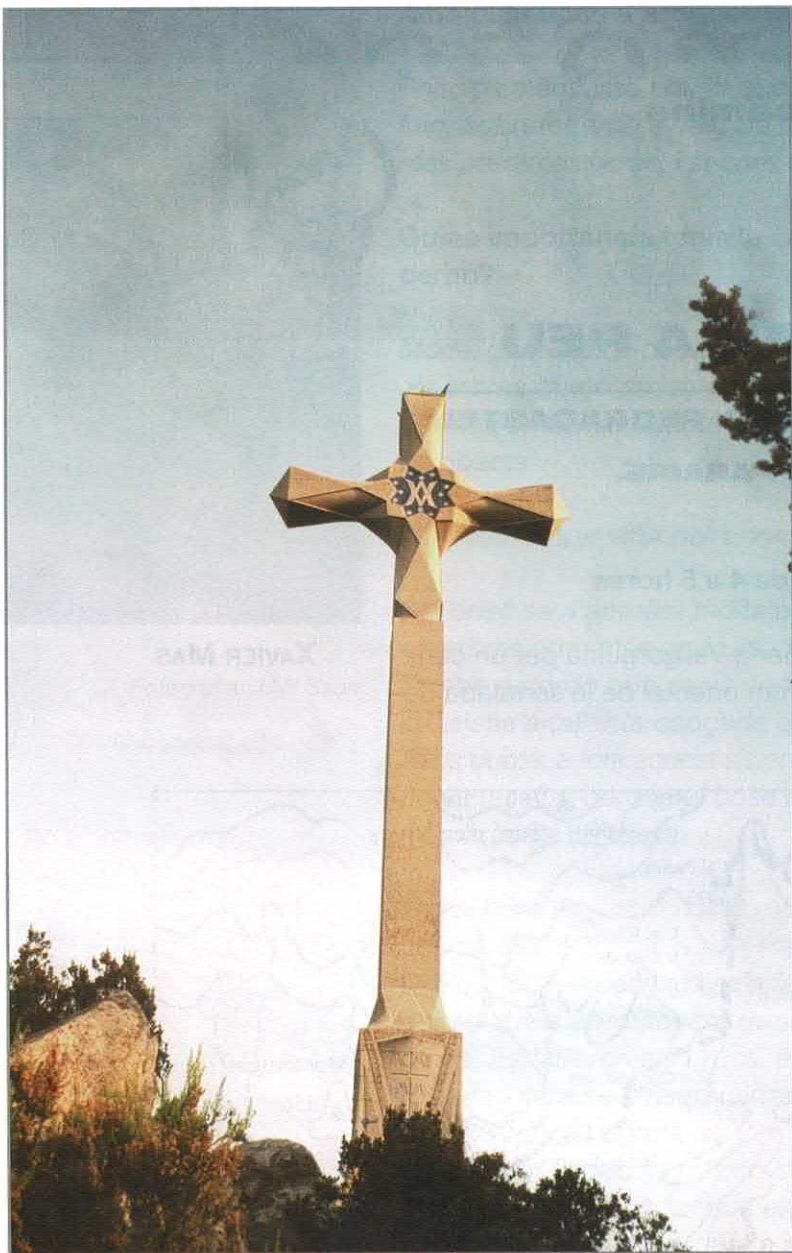
DE CANET A VALLGORGUINA PER PEDRACASTELL, ST. ISCLE, CAN BRUGUERA I CAL PARAIRE.

Durada aproximada de tot el recorregut: de 4 a 5 hores

Us volem proposar anar des de Canet de Mar a Vallgorguina per un camí de l'època de l'anar a peu passant per l'extrem oriental de la serralada de Montnegre.

XAVIER MAS

La creu de Canet, a Pedracastell.
Un dels millors miradors de tot el
Maresme.

De Canet a Pedracastell

Per emprendre el camí cal sortir de darrere el cementiri de Canet, travessar la barrera que hi ha entre la pineda de can Moreu i la pista d'atletisme i seguir el camí que porta al dipòsit municipal de l'aigua de la cota 180, al turó dels Dos Pins. Des d'aquest punt, el camí és el mateix sender d'abans i cal continuar carena amunt fins a Pedracastell. Antigament, aquest tros de camí de Canet a Pedracastell es coneixia com a camí de la carena o el camí del correu, perquè era el trajecte més curt per portar les comunicacions i les cartes des de Canet a Sant Iscle i viceversa. Segons la tradició oral, també era el camí més antic entre el nucli primitiu de dalt (Sant Iscle) i el poble nou de baix o de marina (Canet). Canet és en realitat el Sant Iscle de baix o de mar, però la força nominal del topònim de la vall de Canet (valem canetum) va prevaler sobre la innovació que va fer nomenar amb el mateix nom seguit de «de mar» molts altres pobles de la comarca.

Abans que l'ajuntament obrís el pas de vehicles fins al dipòsit esmentat de la cota 180, el primer tram d'aquest camí era un sender de passar-hi en fila índia, però d'una dolça i amable sinuositat des de la qual el caminant tenia alternativament, a cada recolzada, la visió d'intimitat de la vall de Canet a mà dreta i un panorama que s'abastava en

ampla obertura de tot el sud del Maresme amb el penyal de Montjuïc al fons. La visió alternativa d'una vall tan recollida i íntima com la de Canet i l'espai obert de ponent produïa un contrast impactant. Trenta o quaranta anys enrere, si fèieu aquest camí a l'hivern, en un matí clar i fred, el trajecte era inefable perquè passàveu gairebé tota l'estona pel mig d'ametllers florits.

La visió va guanyant a mesura que hom va ascendint per aquest camí. Possiblement el primer mirador d'interès és el tossalet del turó dels Dos Pins, ja que allí la visió de l'interior de la vall cau sobre el castell de Santa Florentina. Des d'aquest lloc mirant a mestral (l'oest) s'albira el perfil de la serra del Corredor amb la punxa del campanar al mig. El Corredor era el lloc de peregrinació més antic d'aquesta rodalia. Els de Canet hi anaven a complir un d'aquells vots de vila en processó, després algun bisbe compassiu els va atenuar el sacrifici, i només arribaven fins a aquí perquè aquest és el primer lloc on es veu el Corredor sortint de la vall.

La visió del paisatge és ascendent com el camí i culmina al capdamunt de Pedracastell. Pedracastell és un lloc on cal romandre una estona. El turó

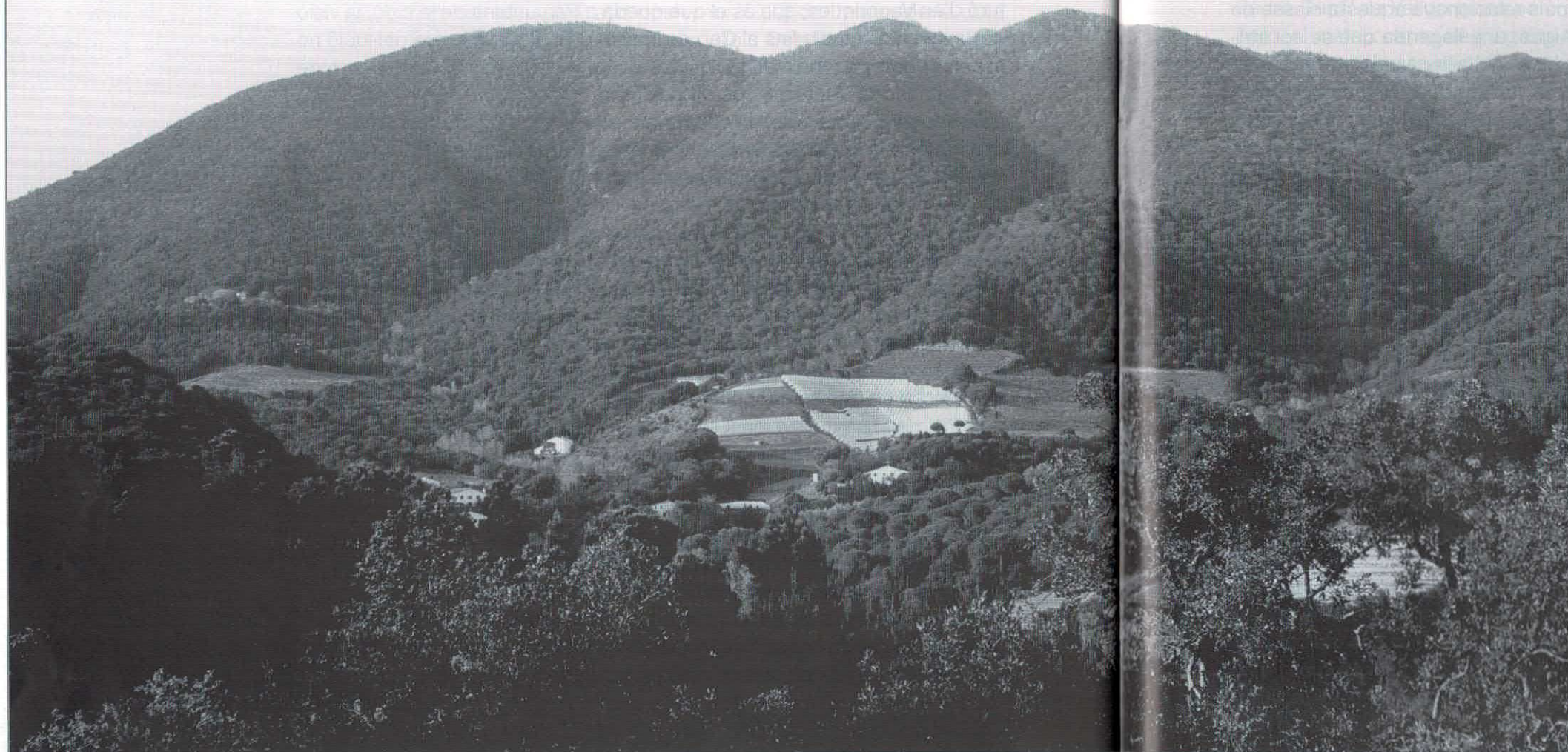
que fa de peanya a la creu monumental de Pedracastell és un dels millors miradors que hi ha a tot el Maresme. Des d'allí, la visió és doble atès que, a més del panorama del sud en tot el seu abast, també s'obre a llevant, amb el grau de la riera de Vallalta fins a la platja amb el perfil de Sant Pol al costat, que destaca sobre la mar oberta. Amb bona llum aquest és un lloc que es fa mirar, o si voleu, ideal per badar. Si després decidiu pujar al turó d'en Vadoriques, que és el que queda a tramuntana de la creu, la visió de llevant s'eixampla fins al Cap de Tossa, però actualment la pol·lució no el deixa veure gairebé mai. Malgrat això, qui vagi d'excursió amb ganes de fer-se una idea d'aquest tros de país, farà bé d'arribar-se a dalt del turó d'en Vadoriques perquè s'hi contempla el vessant marítim del Montnegre. És una visió frontal, però que permet fer-se càrrec de la seva grandiositat. Sereu al davant mateix de la part més alterosa del massís, i la fondalada de la vall Alta als peus produeix el mateix efecte imposant d'un gran avenc del Pirineu. Mirant a l'oest, també veureu el veïnat de cal Paraire: un dels llocs clau d'aquesta anada a Vallgorguina. Per localitzar-lo, cal mirar allà on acaba el Montnegre en direcció al massís del Montseny, que a l'hivern de vegades en mostra els tucs nevats. Si mireu la interjecció de la serra de Montnegre amb la del Corredor, a sota del turó d'en Vives (el més gros de Montnegre), veureu un veïnat de quatre cases que són les de cal Paraire, que és cap on ens hem d'encaminar.

De Pedracastell a St. Iscle

Per sortir del paratge de Pedracastell, s'ha d'agafar el camí que comença a l'extrem sud de la plana de la creu, des de la barraca de la font en direcció a Arenys de Munt. Aquest és un camí veïnal ample que primer travessa enmig d'un bosc de grans pins remorosos molt vells, a l'esquerra, i un d'alzines sureres, a la dreta. Aquests pins es coneixen com els pins d'en Golba. Després de passar-los, pujareu una mica de repeu i entrareu en un pla que fa la carena plantat de pins melis –la gent en diu «el camp d'avia-

L'ermita de la Salut, a mà esquerra del camí poc després de Sant Iscle. L'ermita ha estat tradicionalment lloc de trobades festives de la gent dels contorns.

Des del camí que de la Salut remunta el torrent cap a Dones d'Aigua veiem el vessant sud del Montnegre, visió que tindrem més completa si abandonem el camí i ens enfilem en algun del turons que l'envolten.

ció»— després s'entra en un dels boscos de suros més antics i espectaculars del país, són els suros d'en Sala. D'aquest bosc de suros venerables se surt, amb una certa sorpresa, a una de les primers finques de cirerers d'Arenys de Munt, que ara està abandonada però que abans, a la primavera, la sensació de sorpresa i d'inefable podia ser molt acusada, perquè de l'ombra reverent dels suros centenaris entraves sobtadament en un conreu gairebé circular curull de cirerers florits, amb la presència imponent del Montnegre al fons. Era una autèntica joia per als ulls i per a l'esperit, ara ja no és pas igual però encara fa de bon mirar. A mi em sembla que els millors paisatges solen ser llocs on es combinen els elements naturals, com els boscos, amb els conreus dominats per la mà de l'home. Aquest itinerari és bonic en qualsevol estació de l'any, però que quedi clar que el millor temps per fer-lo és a l'hivern, o tot just entrant a la primavera, no pas per raons climatològiques sinó per lirisme paisatgístic.

Abans eren paratges de bosc i vinyes barrejats i, els darrers dies d'hivern i els primers de la primavera, feia una emoció de no dir la combinació dels primers pàmpols tendres amb aquell verd translúcid que s'adiu, per contrast, amb el del verd foscant de les pinedes de l'entorn. Aquest lloc és o

era conegut com a coll sa Figuera. Haureu d'agafar el primer trencant a mà esquerra per anar cap a Sant Iscle. Vigileu perquè abans d'arribar a la pineda vella, encarada a mar, haureu de deixar el camí per on aneu i trencar cap al que hi ha a mà dreta sortint dels antics cirerers.

Per baixar al sot de Sant Iscle, actualment, és millor anar per aquest camí. Abans es podia passar per la casa de can Roig del Castell. El camí d'aquesta casa s'agafa després de la pineda vella de coll sa Figuera, però si aneu a can Roig és possible que hagueu de recular. Hi vivia la família del mateix nom i el seu record és emotiu pel seu sentit de l'hospitalitat i la qualitat del vi que feien. Als qui els agradava l'aigua també quedaven sado-llats perquè en rajava, i de molt bona, a sota mateix de la casa. Si feu el primer camí que us hem assenyalat i no us perdeu, abans d'arribar a Sant Iscle, heu de passar a tocar de dues cases més: can Jana i can Quico. Després d'aquesta darrera casa ve la riera travessada per un pont de fusta bucòlic que ara està abandonat i abrigat de bardissa.

De St. Iscle a can Maresme

L'itinerari que us hem proposat obliga a anar a la plaça de Sant Iscle i agafar el camí que surt en direcció a l'ermita de la Salut. Aquesta ermita la trobareu a mà esquerra del camí al cap de deu minuts d'haver sortit de la plaça de Sant Iscle. A aquesta ermita, la gent del rodal abans hi anava a fer arrossos i fontades, però ara està abandonada i la font fa anys que no raja. Anem donant aquestes notícies sobre l'estat de les fonts perquè ningú no es refii de trobar aigua pel camí.

Després de passar la Salut, sense deixar mai el mateix camí, cal anar fins a ca l'Oller, és a dir, a Dones d'Aigua. Aquest havia estat un lloc molt emblemàtic, moblat de vegetació humida que, si no fos per la qualitat de la claror, semblaria més una vall olotina que no pas un racó del Maresme. El camí veïnal pel qual anireu des de Sant Iscle va paral·lel al torrent i, quan plou, és un dels afluents més cabalosos de la riera de la Vallalta. Des de la Salut a Dones d'Aigua a mesura que feu camí trobareu un seguit de masies al marge dret que són: can Damià, cal Vermell, can Conna, can Domènec de la Font, cal Narro i can Bosc. Al marge esquerre veureu: can

Paturó, can Calic, can Llop i cal Cisteller. Després ve el trencant de can Perera que està indicat, perquè aquesta casa està dedicada al turisme rural, i ja sou a Dones d'Aigua.

Dones d'Aigua abans era una paratge recollit i fresc amb un bassal que rajava roques avall. Al voltant d'aquest estany hi niava una espècie autòctona de merles d'aigua que tenia el pit blanc i el cos negre com les orenetes, no sé pas si ha subsistit. La gent gran del país relacionava aquesta classe de merla amb la llegenda de les Dones d'Aigua, una llegenda que se sol atribuir també a molts altres llocs amb gorgs i aigua. La llegenda de dones d'aigua ja apareix a l'Odissea, i no és altra que les famoses sirenes que volen arrossegat Ulisses i els seus cap a la mort. La versió de Sant Iscle és molt rica en aportacions autòctones, i diu que aquestes merles de pit blanc, en realitat, eren les que es convertien en dones d'aigua les nits de lluna plena i atreïen els joves libidinosos al fons del llac.

Després de ca l'Oller, el camí comença la fase d'ascensió i cal anar en direcció a can Maresme que no és pas gaire lluny. No hi ha pèrdua si se segueix sempre trencant a l'esquerre, el camí passa a tocar la paret del darrere de la casa de can Maresme.

De can Maresme a cal Paraire

De can Maresme a cal Paraire hi ha uns tres quarts de camí o una hora a pas normal, pujant sempre. No cal pas tenir molt bona cama, sinó que es

El veïnat de cal Paraire, punt culminant de l'excursió. Des d'aquí es pot apreciar el canvi de comarca, amb vistes panoràmiques cap a l'itinerari que hem fet i cap al Corredor.

tracta d'anar fent perquè el pendent és considerable. Aquest camí s'ha rectificat per passar-hi amb els sinistres quatre per quatre i ara va tant de dret que cap matxo, dels que abans anaven a bosc per aquests verals, no el pujaria pas amb el carro buit ni el baixaria amb el carro carregat. Estigueu amatents als túmuls de grans pedres que trobareu a mà dreta, de vegades arran mateix del camí, d'altres més endins del bosc: són dòlmens com la Pedra Gentil de Vallgorguina però que no han tingut tanta sort. Pertanyen, però, al mateix camp de megàlits que antigament ocupava una zona molt vasta entre aquesta part de Montnegre i el Corredor. Aquest lloc porta el nom explícit de Pla del Peres, és a dir, Pla de les Pedres, en referència a aquests monuments megalítics.

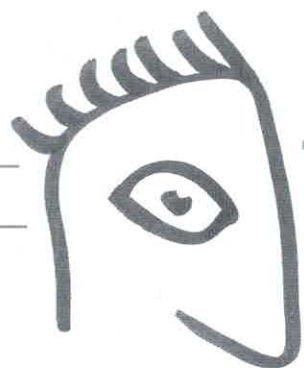
La cruïlla, amb el camí que cal prendre per baixar fins a Vallgorguina, comença en aquest lloc del Pla del Peres i, per tant, una mica abans del veïnat de cal Paraire. Sempre que no faci un dia de vent, val la pena arribar fins a les cases del cal Paraire i passar-hi una estona, amb vent de mestrall aquest és un lloc poc confortable. Mirant a migdia encara albirareu la creu de Pedracastell amb la mar al fons i una molt vasta extensió de país. No és un punt gaire alt i no és excepcionalment vistent, però permet descansar el cos després de l'ascensió i sobretot apreciar el canvi de comarca. En aquest lloc la diferència natural entre el Maresme i el Vallès Oriental és manifesta i ben perceptible.

De cal Paraire al Xaramell

Quan tornareu al Pla del Peres per agafar el camí de baixada cap al Xaramell i Vallgorguina (recordeu que haureu de recular), al cap de ben poca estona entrareu en un bosc de grans arbres de ribera que ja no té res a veure amb el bosc mediterrani sec que haureu deixat enrere.

El camí de baixada segueix el curs del torrent de Botil i, com dèiem, aviat us submergireu en un bagueny molt humit de grans arbres de fulla caduca. A mà dreta trobareu els trencants d'anar a can Gras, a can Pau Caions, a can Moreu, a can Pasqual, a cal Frare i a cal Minaire, i a la dreta a can Botil, ja entrant al paratge del Xaramell, del qual sortireu a tocar del poble de Vallgorguina a la carretera de Sant Celoni.

Aquest trajecte, amb un pas responsable i tenint en compte les aturades que us hem recomanat, es pot fer en unes quatre o cinc hores. De Canet a Pedracastell 1 h, de Pedracastell a St. Iscle 1 h, de St. Iscle a can Maresme 1 h, de can Maresme a cal Paraire 1 h, i de cal Paraire al Xaramell 1 hora més. Animeu-vos-hi perquè val la pena.

BELISARI GONZÁLEZ
Associació Micològica
del Maresme

Fotografia: Quim Reberté

EL CARLET, UN BOLET TRADICIONAL

Nom científic: *Higrophorus russula* (Schff.: Fries) Quèl

Sinònim: *Tricholoma russula* Fr.

Noms populars: carlet, escarlet, vinassa

La influència mediterrània sobre l'ecosistema de la zona costanera i del prelitoral fa que els nostres boscos ens alegrin la vista i l'esperit, quan parlem de la flora important que en aquells paratges ens atorga de franc la natura.

Un d'aquests llocs on la vegetació és variada és el Montnegre, ja des del Maresme i penetrant per Sant Iscle o Sant Cebrià de Vallalta, pujant amunt fins al Turó de Llevant (409 m) i continuant cap al límit amb el Vallès Oriental, on trobem el Turó Gros (773 m).

És un indret on es desplacen una gran quantitat de boletaires per cercar diverses espècies, bàsicament durant l'estació micològica de la tardor, entre els mesos de setembre i desembre.

Fotografies: Quim Reberté

Enmig dels alzinars i suredes (*Quercus ilex* i *Quercus suber*), apareix el carlet, bolet molsut i carnós, fàcil de reconèixer pel seu color blanc, tacat de vermell, com si hi haguessin escampat vi negre per sobre. Té un barret de

5 a 15 cm, convex inicialment, després aplanat; làmines blanques que es taquen de color rosa, estretes i atapeïdes, una mica afuat a la base. La carn és compacta, de color blanc, amb alguna taca rosada. No té cap olor apreciable però sí un gust una mica amargant.

Espores hialines al microscopi, el·líptiques de 7-9 x 4-5 micres. A part de sota les alzines i els suros, també viu a sota d'altres planifolis i forma grans grups, enmig de la fullaraca, sovint en terrenys argilosos i apareix des de finals d'estiu fins que acaba la tardor.

És comestible i apte per ser conservat. Com que no és gaire gustós, és preferible barrejar-lo amb altres espècies. Es corca ràpidament i es recomana preparar-lo al més aviat possible. És un bolet de llarga tradició culinària a Catalunya.

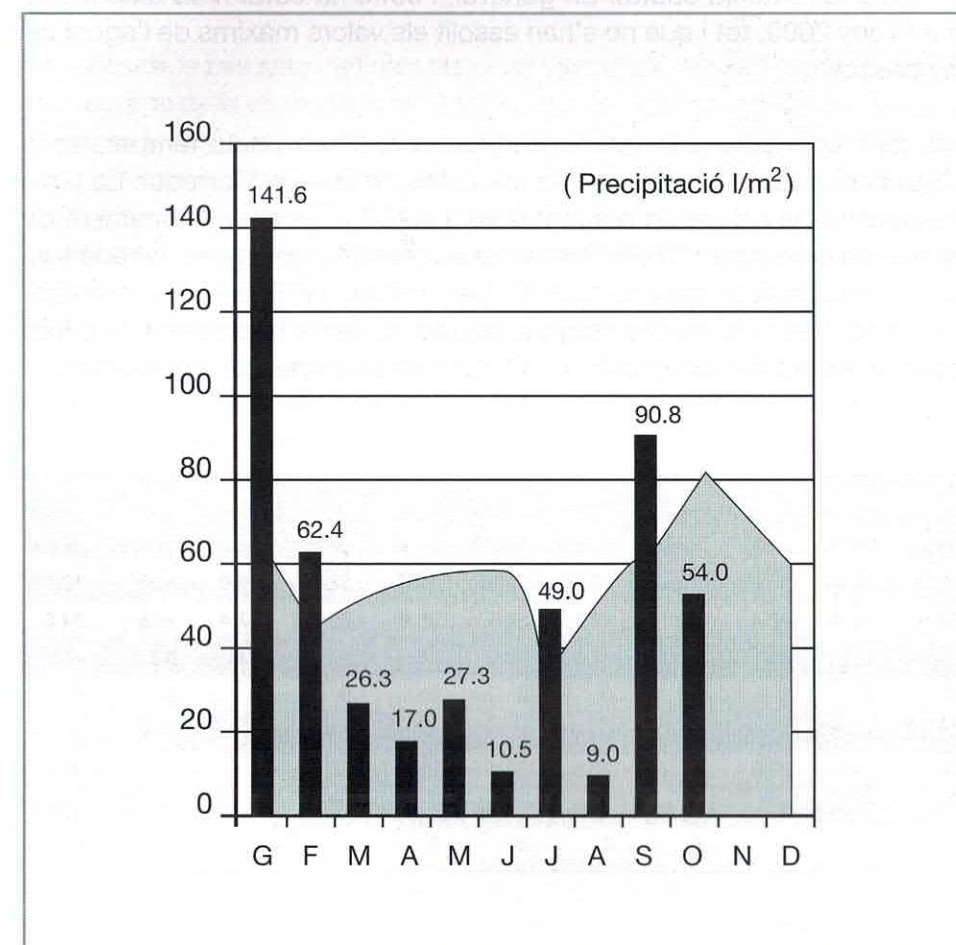
RESUM METEOROLÒGIC GENER-OCTUBRE DE 2001

La devoció general amb què se segueixen els fenòmens meteorològics, juntament amb la irregularitat de la climatologia mediterrània, poc constant i gens metòdica, expliquen l'èxit d'una expressió molt freqüent a la nostra terra: «El temps és boig». Les dades que ens ofereix fins ara l'any 2001, de ben segur que estan donant raons a aquells que qualifiquen el temps d'esbojarrat.

ANTONI BOMBÍ ARNAU
Biòleg del Parc Natural
del Montnegre i el Corredor
Servei de Parcs Naturals.
Diputació de Barcelona

D'una banda, la distribució de les precipitacions està resultant notablement irregular. Després d'un hivern especialment plujós (131 l/m² al desembre, 142 l/m² al gener i 62 l/m² al febrer) tot feia pensar que el 2001 seria un any amb pluges generoses. De moment, no ha estat així. Com es pot comprovar en el gràfic on es comparen les quantitats de pluja recollides als pluviòmetres del Parc amb les mitjanes d'una sèrie de 25 anys de l'estació de Collsacreu, exceptuant-ne el juliol, les precipitacions entre març i agost han estat molt inferiors del que és habitual.

Sortosament, l'aigua acumulada durant l'hivern passat i les pluges de juliol han atenuat els efectes de la sequera sobre la vegetació, ara ja recuperada de l'estrès hídric amb les pluges tardorals, que han arribat puntualment al setembre.

Mitjana de la sèrie de 25 anys a Collsacreu

Any 2001 (mitjanes estacions del parc)

Pel que fa a les temperatures, el més destacable ha estat el següent:

L'hivern ha estat normal, s'han observat les temperatures més baixes a finals de febrer, quan una petita nevada va emblanquinar les nostres muntanyes. Les dades de la taula adjunta corresponen a l'estació de can Bosc situada a 455 m, que per la seva enlairada situació recull unes temperatures mínimes sempre més suaus que les que es registren al fons de les valls, on s'acumula l'aire fred. Així, durant el dia més fred de l'any, el 26 de febrer, a can Bosc es registrà una temperatura de -2,8 °C, mentre que a Vallgorguina es va arribar a -6°C.

Cal esmentar la sobtada i intensa gelada tardana esdevinguda el 21 d'abril (-3 °C a l'estació meteorològica dels vivens de Vallgorguina), que va malmetre la fulla tendra de molts arbres a les valls interiors. Notori va ser el seu efecte sobre platanedes i pollancredes, que durant algunes setmanes van mostrar un aspecte inusual, amb capçades seques i esgrogueïdes en plena primavera.

Pel que fa a les temperatures màximes, han sovintejat al llarg de la primavera i l'estiu diversos períodes particularment calorosos. Ja a finals de maig es van assolir altes temperatures (al voltant de 30 °C) i també a la darrera de juny, juliol i agost es van registrar valors molt alts (per sobre dels 30 °C fins i tot a la mateixa costa). En general, l'estiu ha estat més calent que durant l'any 2000, tot i que no s'han assolit els valors màxims de l'agost de l'any passat.

Finalment, un rècord. Durant el mes d'octubre s'han viscut temperatures insòlitàment altes a tot Europa i també al Montnegre i el Corredor. La temperatura mitjana del mes d'octubre durant els 25 anys de funcionament de l'estació de Collsacreu (15,8°C) ha estat superada enguany en gairebé tres graus, i s'ha assolit un valor de 18,6 °C. Des de l'any 1976, quan va començar a funcionar l'estació meteorològica, aquest ha estat l'octubre més càlid. L'anterior rècord de l'any 1995 (17,41 °C) s'ha sobrepassat àmpliament.

CAN BOSC														
		gener	febrer	març	abril	maig	juny	juliol	agost	setem	octub	novem	desem	mitja
2000	temp. mitjana	5.67	9.10	10.20	11.23	15.95	18.84	20.00	22.05	19.16	13.55	9.59	9.29	13.72
	temp. màxima	17.6	17.7	23.0	21.4	23.4	28.1	29.2	34.5	26.6	20.3	17.4	16.5	34.5
	temp. mínima	-1.0	2.1	1.2	1.8	8.4	10.9	11.3	12.5	13.3	6.8	3.6	0.5	-1.0
	dies de gelada	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
2001	temp. mitjana	7.93	7.84	12.52	10.88	15.92	19.61	21.15	22.56	17.06	17.22			
	temp. màxima	16.8	17.6	26.7	23.9	29.9	31.2	32.3	33.1	26.5	25.3			33.1
	temp. mínima	1.2	-2.8	1.5	1.2	3.6	11.5	11.5	16.1	7.5	10.6			-2.8
	dies de gelada	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0			2

Tercer any de l'escola d'Hortsavinyà

Aquest curs, l'escola compta amb tretze nens, el mateix nombre que el curs passat, dues mestres fixes i dos mestres itinerants més que imparteixen algunes assignatures. A la zona exterior més propera, s'hi van instal·lant equips per a la mainada. A partir del segon trimestre, es posarà en marxa un programa d'educació emocional, pioner a Catalunya, supervisat per l'equip del prestigiós pedagog Pere Darder.

La font dels Ocells

Allà on l'antic camí de Calella cap a Hortsavinyà es troba amb el sot d'en Benet Vives hi ha una nova font, pensada sobretot perquè la gent que hi passa a peu pugui asseure's a un banc i refrescar-se. L'obra s'ha fet per iniciativa del Sr. Tomàs Claramunt.

Millores a les esglésies de Vallmanya i Hortsavinyà

A l'església de Vallmanya, a sobre la porta d'entrada, s'hi ha instal·lat una imatge de Sant Miquel, per iniciativa d'antics veïns i amants d'aquesta parròquia. L'anterior imatge va desaparèixer durant la Guerra Civil. Ara, aprofitant la festa major de Vallmanya, que se celebra cada any el dissabte més proper al primer dia d'agost, ja s'ha pogut veure la nova imatge, confeccionada a Olot, presidint l'entrada al temple. I a l'església d'Hortsavinyà, s'ha reparat una part de la teulada que estava molt malmesa.

Festa Major de Sant Martí

Com des de fa tres anys, la Festa Major de Sant Martí de Montnegre se celebra el diumenge de la capvuitada del Sant. La missa, que va comptar amb la participació de la Coral Madrigalista de Mataró, va anar seguida del tradicional concert vermut que aquest cop va ser a càrrec del grup Ondara, de música celta, dins del programa Viu el Parc. Els actes van congrega un bon nombre de persones procedents d'ambdues vessants de la muntanya.

Plataforma «Salvem la vall de la riera de Pineda»

La riera de Pineda neix a més de 500 m d'alçada, a la zona central d'Hortsavinyà. Els primers 8 km són a dins d'aquest terme i, per tant, gaudeixen d'un cert grau de protecció perquè estan a dins del Parc Natural del Montnegre. Els darrers 3 km pertanyen al terme de Pineda i estan força degradats. En aquesta part, només fins al pi de can Cànoves, hi trobem encara un tram de bosc de ribera.

Tot aquest tram està amenaçat pel projecte de depuradora de l'Alt Maresme, on han d'anar a parar les aigües residuals de Calella, Pineda, Santa Susanna, Malgrat i Palafrú. La planta depuradora es construirà a la pedrera de Montpalau, arran mateix de l'autopista, ja en terme d'Hortsavinyà (Tordera). El projecte preveu que les canonades passin per la mateixa llera de la riera, on caldrà obrir un pas de 5 metres d'amplada a la base, amplada que no fa la riera en gairebé cap punt. Això comportaria destruir el bosc de ribera, algun arbre monumental i patrimoni històric tan important com el pont del Diable. La Plataforma es va formar el juny d'enguany i va fer la presentació pública el 25 de juliol. Demanen que no s'urbanitzi la vall, que les canonades de la

Un moment de la Festa Major de Sant Martí, el 18 de novembre: Concert del grup Ondara al davant de l'església parroquial.

depuradora no passin per la riera i que incorpori un bon cicle terciari per al tractament de les aigües residuals. Fins ara, el Manifest de la Plataforma ha recollit 1.700 signatures, l'adhesió de diverses entitats ciutadanes, Unió de Pagesos i partits polítics, i el suport en algunes de les seves reivindicacions dels Ajuntaments de Pineda i Calella. La Plataforma ha elaborat una alternativa per a la vall de la riera, en què proposa que es fomenti el manteniment de l'activitat agrària, la recuperació del tram pinedenc de la riera amb un cabal constant alimentat per l'aigua depurada que permeti la regeneració del bosc de ribera i transformi la riera en un corredor biològic que uneixi el mar amb el Montnegre, la potenciació de can Martorell com a àrea d'esplai i zona d'interès botànic, el manteniment i la dignificació del considerable patrimoni històric, la classificació i regulació de l'ús de pistes, camins i senders i, en definitiva, una ordenació de la vall que en permeti l'ús respectuós per part dels ciutadans. Trobareu molta més informació a la web www.estelnet.com/riera-pineda.

Itineraris de natura al Montnegre

L'Ajuntament de Pineda continua organitzant itineraris de natura pel Montnegre. En el marc de la campanya «Viu el Parc», durant el mes d'octubre se n'ha fet un per la part baixa de la riera i el turó de Montpalau. Durant el novembre se n'ha fet un altre pel camí de les Costes, l'antic camí de bast que uneix Hortsavinyà amb Pineda.

Trobada d'ADF a Sant Celoni

Sant Celoni va ser l'escenari de la trobada d'ADF de la província de Barcelona que anualment convoca la Diputació. En aquest acte es concedeixen diversos premis a les ADF que s'han distingit especialment en la seva tasca de prevenció d'incendis. En aquesta convocatòria es va concedir per primera vegada el premi "Joaquim M. de Castellarnau" instituit per a reconèixer la trajectòria d'una persona que hagi contribuït d'una manera destacada en les tasques que realitzen les ADF.

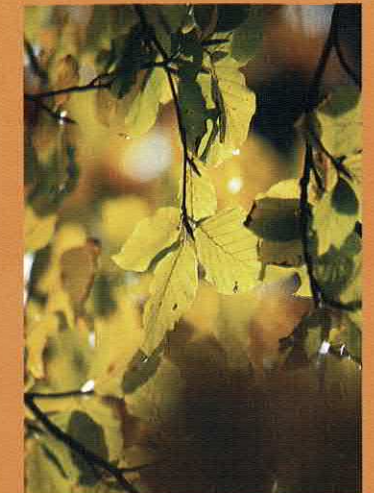

En aquesta primera edició, el premi va recaure en el Sr. Joan Mayneris, de Sant Celoni, que col·labora de fa anys amb l'ADF "Forestec" de la localitat. L'acta del jurat posava de relleu l'edat del Sr. Mayneris, 81 anys, i el fet que no essent propietari és un dels més entusiastes col·laboradors amb què compta l'ADF.

Joan Mayneris amb les seves filles el 17 de novembre de 2.001, en el transcurs de la festa que seguí a l'acte en què va ser-li lliurat el premi "Joaquim M. de Castellarnau" en reconeixement de les seves iniciatives per a la prevenció dels incendis forestals.

Els incendis forestals del 2.001

Malgrat que les condicions climatològiques de l'any feien esperar la temporada d'estiu amb molt de pessimisme pel que fa a les possibilitats d'incendis, l'estiu va transcórrer sense incidències importants en el Montnegre i el Corredor. La superfície cremada va ser superior a la de l'any anterior però igualment de molt poca importància: un total de 0'5 ha. En canvi les diades de vent que es van produir a finals d'octubre començaments de novembre van ocasionar un foc de consideració a Sant Pol la nit del 11 de novembre, que va cremar un total de 45ha. Afortunadament la gran velocitat del vent va fer que sobretot afectés el matollar i la part baixa del bosc sense que massa arbres resultessin afectats. El 2 de novembre se'n produí un altre a Dosrius que va cremar 0'6 Hes i que va ser originat per un cable elèctric que es va trencar en caure-li al damunt un pi tombat pel vent.

Veiem els arbres i veiem el bosc

Tenim cura tant dels parcs naturals com dels espais agraris, els boscos o els petits indrets. Per això treballem al costat dels ajuntaments i avancem, entre tots, cap a una gestió sostenible del territori.

Parcs gestionats directament per la Diputació de Barcelona, o en consorci amb els ajuntaments: Parc Natural del Montseny, Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, Parc Comarcal d'Olèrdola, Parc Natural del Montnegre i el Corredor, Parc Comarcal del Castell de Montesquiu, Parc Natural del Garraf, Parc de Collserola, Parc Agrari del Baix Llobregat, Parc de la Serralada Litoral, Parc de la Serralada de Marina, Espai Natural de les Guilleries-Savassona, Parc del Foix.

www.diba.es

L'Aulet

La revista del Montnegre i del Corredor

Aquesta publicació compta amb el suport de:

AJUNTAMENT DE FOGARS DE LA SELVA
AJUNTAMENT DE LLINARS DEL VALLES
AJUNTAMENT DE MATARO
AJUNTAMENT DE SANT CELONI
AJUNTAMENT DE TORDERA
AJUNTAMENT DE VALLGORGUINA
AJUNTAMENT DE SANT ISCLE DE VALLALTA

LA LLUNA DE CAN CASTELLAR

lluna esports.com

CASA DE COLÒNIES

ESCOLES
COLÒNIES D'ESTIU
ESTADES ESPORTIVES
TURISME FAMILIAR

BÀSQUET

EXCURSIONS

MOUNTAIN
BIKE

210 PLACES

INSTAL·LACIONS

HABITACIONS DE 4, 8, 10 I 12 PLACES

CUINA PRÒPIA

TIROLINA

ACTIVITATS

FUTBOL

